

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

**Dopad Smlouvy o přistoupení ČR k EU
v oblasti volného pohybu osob na ČR**

Michal Bašek

**Bakalářská práce
2010**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav matematiky
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michal BAŠEK**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management podniku - Management malých a středních podniků**
Název tématu: **Dopad Smlouvy o přistoupení ČR k EU v oblasti volného pohybu osob na ČR**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Stav v oblasti volného pohybu osob před vstupem ČR do EU
3. Sjednené podmínky vstupu ČR do EU v oblasti volného pohybu osob
4. Jaký dopad měl vstup ČR do EU v oblasti volného pohybu osob
5. Závěr

Rozsah grafických prací: —
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- BADE, Klaus J., KUSÁK, Alexej. Evropa v pohybu : evropské migrace dvou staletí. 1. vyd. Praha : [s.n.], 2005. 497 s. ISBN 80-7106-559-5.
FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. Evropská unie. 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2.
Maastrichtská smlouva - smlouva o Evropské unii. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 1992. 207 s. ISBN 80-901301-1-9.
ZAHRADNÍK, Petr. Vstup do Evropské unie : Přínosy a náklady konvergence. Praha : C.H. Beck, 2003. 359 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-7179-472-4.

Vedoucí bakalářské práce: **RNDr. Jaromír Zahrádka, Ph.D.**
Ústav matematiky

Datum zadání bakalářské práce: **20. května 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2010**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. RNDr. Bohdan Linda, CSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 14. července 2009

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 28. dubna 2010

Michal Bašek

Úvodem této bakalářské práce bych chtěl poděkovat vedoucímu práce RNDr. Jaromíru Zahrádkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, připomínky a čas.

ANOTACE

Tato práce je zaměřena na změny ve volném pohybu osob vyvolané vstupem České republiky do Evropské unie. Je zde popsán vstup České republiky do Evropské unie a dohodnuté podmínky pro volný pohyb pracovníků. Dalším tématem je začleňování České republiky do Schengenského prostoru a odstranění hraničních kontrol. Hlavním tématem je zjištění a vyhodnocení dat změn počtů imigrantů do ČR a emigrantů z ČR.

KLÍČOVÁ SLOVA

Migrace, Volný pohyb osob, Schengenský prostor, Evropská unie, Vstup České republiky do EU, Hranice

TITLE

Impact of adhesion of Czech Republic to European Union in sphere of free movement of people upon Czech Republic

ANNOTATION

This paper is oriented on changes in free movement of people induced by entry of Czech Republic to European Union. There is written about entry of Czech Republic to European Union and contracted specifications of free movement of workers. Another topic is about integrating of Czech Republic to Schengen area and removing of border controls. Main topics focus on to find and interpret data about changes in number of immigrants to Czech Republic and emigrants out of Czech Republic.

KEYWORDS

Migration, Free movement of people, Schengen area, European union, Entry of Czech republic to EU, Borders

OBSAH

1	Úvod	9
2	Evropská integrace	10
2.1	Cíle integrace	10
2.2	Třetí pilíř Maastrichtské smlouvy	11
2.3	Schengenská dohoda	12
2.3.1	Volný pohyb osob	13
2.3.2	Volný pohyb pracovníků	13
3	Vstup České republiky do Evropské unie	15
3.1	Vytváření vzájemných vztahů	15
3.2	Žádost o členství	16
3.3	Přístupová jednání	16
3.3.1	Zahájení procesů jednání	16
3.3.2	Summit v Kodani	17
3.4	Smlouva o přistoupení	18
4	Vstup České republiky do Schengenského prostoru	20
4.1	Spolupráce Visegrádské skupiny	20
4.2	Zavádění schengenských standardů	20
A.	První fáze zavádění pravidel	21
4.2.1	Druhá fáze zavádění pravidel	21
4.2.2	Zpráva o připravenosti ČR k převzetí schengenského acquis	22
4.2.3	Odstranění kontrol na hranicích a jejich ochrana	22
4.2.4	Policejní a justiční spolupráce	24
4.2.5	Schengenský informační systém – SIS	25
4.2.6	Ochrana osobních údajů	26
4.2.7	Vízová a konzulární spolupráce	26
5	Přechodná období pro volný pohyb pracovníků	27

5.1	Přechodná období se státy Evropské unie.....	27
6	Migrace.....	31
6.1	Migrace v dřívějších dobách.....	31
6.2	Migrace v EU.....	31
6.3	Migrace z pohledu České republiky	34
6.3.1	Změny v emigraci z ČR vyvolané vstupem do EU	34
6.3.2	Změny v imigraci do ČR vyvolané vstupem do EU.....	37
6.3.3	Nynější stav imigrantů v ČR	41
7	Závěr.....	45

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Přechodná období pro volný pohyb pracovníků vůči ČR	30
Tabulka 2 Cizinci v ČR podle občanství ke dni 28. 2. 2010	43
Tabulka 3 Pokračování tabulky 2	44

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Vývoj počtu cizinců na území Rakouska	32
Graf 2 Vývoj počtu cizinců na území Německa	33
Graf 3 Vývoj počtu cizinců ve Velké Británii	33
Graf 4 Vývoj počtu Čechů žijících na území států EU	35
Graf 5 Vývoj počtu Čechů žijících na území Německa a Rakouska	36
Graf 6 Vývoj počtu Čechů žijících na území členských států EU	36
Graf 7 Počet cizinců v České republice v letech 1994 až 2010	37
Graf 8 Vývoj počtu cizinců v ČR z TOP 3 zemí	38
Graf 9 Vývoj počtu cizinců v ČR ze zemí na 4. až 6. místě	38
Graf 10 Počet občanů ze států EU na území ČR	39
Graf 11 Počet občanů ze států EU na území ČR – sousední státy ČR	40
Graf 12 Ostatní státy ke grafu 11	40
Graf 13 Státy s počtem imigrantů nad 10 000 ke dni 28. 2. 2010	41
Graf 14 Státy s počtem imigrantů mezi 1 000 a 10 000 ke dni 28. 2. 2010	42

POUŽITÉ ZKRATKY

EU	Evropská unie
ČR	Česká republika
V4	Visegrádská čtyřka (ČR, Slovensko, Polsko, Maďarsko)
ES	Evropské společenství
EHS	Evropské hospodářské společenství
SIS	Schengenský informační systém

1 Úvod

První myšlenky na začlenění České republiky do Evropy se začaly objevovat v heslech Návrat do Evropy při listopadových událostech v roce 1989. V této době s návratem do Evropy souhlasil téměř celý národ, až na občany spřízněné s právě padnutým režimem. S postupem času však negativních postojů přibývá. O Evropské unii je možné i přes některé neúspěchy a chyby prohlásit, že je nejúspěšnější a nejdokonalejší integrační seskupení na světě a můžeme od jejího přínosu očekávat více pozitiv než negativ.

Úvodem této práce se budu zabývat celkovou Evropskou integrací a jejími hlavními cíly s podrobnějším popisem třetího pilíře Maastrichtské smlouvy a Schengenské dohody, které jsou pro téma volného pohybu osob podstatné. Dále popisem pojmu „volný pohyb osob“ v Schengenské dohodě, odstranění hraničních kontrol na vnitřních hranicích a zesílení kontroly hranic s nečlenskými zeměmi.

Další kapitola je nazvána Vstup České republiky do Evropské unie a je zde popsáno počáteční vytváření vzájemných vztahů, přes následné vyjednávání a žádost o členství, přístupová jednání, až po Smlouvu o přistoupení.

Čtvrtá kapitola, z hlediska volného pohybu osob nejpodstatnější, je pojmenována Vstup České republiky do Schengenského prostoru. Zpočátku jsou zhodnocena přístupová jednání a vyjednané podmínky. Dále se týká postupného zavádění Schengenských standardů, jako je odstranění hraničních kontrol, Schengenský informační systém apod.

Přechodná období pro volný pohyb pracovníků jsou popsána v páté kapitole. Zde se zabývám jednáními, která byla součástí podmínek přistoupení České republiky k EU. Přechodná období jsou dohodnuta mezi původními členskými státy a státy nově přistupujícími k ochraně svého domácího trhu. Nejdůležitější jsou podmínky dohodnuté vůči ČR.

Závěrečná kapitola je nejrozsáhlejší a zabývá se migrací. Zpočátku je popsána migrace v dřívějších letech, celkově v Evropské unii a závěrem nejpodrobněji migraci z hlediska České republiky. Nejdůležitější jsou změny imigraci a emigraci v České republice vyvolané vstupem do Evropské unie. Jako poslední téma je shrnutí celkového počtu imigrantů na území ČR.

2 Evropská integrace

2.1 Cíle integrace

Cílem Evropské integrace bylo především vytvoření podmínek pro funkční odstranění kontrol na vnitřních hranicích pro zboží, kapitál, služby a osoby. V roce 1991 byla Evropskou radou v nizozemském Maastrichtu uzavřena výrazná reforma základních smluv. V platnost vstoupila až v listopadu 1993. Jejím výsledkem byla Smlouva o Evropské Unii, v které byla definována celá integrační stavba jako nová etapa utváření stále užšího svazku mezi národy Evropy. Maastrichtská smlouva shrnula tři pilíře pod jednu „střechu“. První pilíř pro Evropská společenství, druhý pilíř pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a třetí pilíř pro justici a vnitřní bezpečnost.

V prosinci roku 1997 v Lucemburku Evropská rada rozhodla zahájit negociace s nejlépe hodnocenou skupinou kandidátských zemí (Maďarsko, Polsko, Česká republika, Slovinsko, Estonsko a Kypr) na bázi postupného projednávání 31 kapitol. V prosinci 1999 v Helsinkách rozhodla Evropská rada o zahájení negociací se zbylými kandidáty (Lotyšskem, Litvou, Slovenskem, Bulharskem, Rumunskem a Maltou).

Evropská unie si stanovila cíle, které se dotýkají nejen tradičních oblastí ekonomických a politických priorit, ale i některých sfér mimoekonomických, a tím i dále přesáhla do rozvojové perspektivy jednotlivých členských států. Unie si klade za cíl:

- podporovat ekonomický a sociální pokrok a vysokou úroveň zaměstnanosti a dosahovat vyvážený a trvale udržitelný rozvoj. K tomu zejména využít vytváření prostoru bez vnějších hranic, posilování ekonomické a sociální soudržnosti a zavedení hospodářské a měnové unie, která by zahrnula i existenci společné měny.

- prosazovat svou identitu na mezinárodní scéně, zejména prováděním společné zahraniční a bezpečnostní politiky včetně postupného vymezování společné obranné politiky, která by mohla vést ke společné obraně, tak jak je vymezena ve Smlouvě o EU.

- posilovat ochranu práv a zájmu státních občanů, svých členů, zavedením občanství Unie.

- zachovávat a rozvíjet Evropskou unii jako „prostor svobody, bezpečnosti a práva“, ve kterém se zaručuje volný pohyb osob ovšem ve spojitosti s vhodnými opatřeními,

týkajícími se kontroly na vnějších hranicích EU, přistěhovatelství, práva azylu a předcházení a potírání zločinnosti.

- současně zachovat v plném rozsahu existující *acquis communautaire*, dále jej rozvíjet, při stálé posuzování toho, do jaké míry je zapotřebí revidovat politiky a formy spolupráce s cílem zajistit efektivnost mechanismu a orgánů Společenství.¹

2.2 Třetí pilíř Maastrichtské smlouvy

Z hlediska volného pohybu osob je pro nás zajímavý třetí pilíř, jehož cíle se soustřeďují na oblast policejní a justiční spolupráce a svým způsobem navazují a reagují na procesy, které vyvolal a vyvolává vnitřní trh a na něm pak hlavně volný pohyb osob. Reaguje tak i na rozsáhlý příliv nejrůznějších skupin migrantů, usilujících o vstup do zemí EU, ať již legálně či ilegálně. Proto si Unie klade za cíl poskytovat svým občanům v prostoru svobody, bezpečnosti a práva „vysokou úroveň ochrany“ tím, že rozvíjí společný postup členských států v oblasti policejní a justiční spolupráce v trestných věcech a tím, že předchází a potírá rasismus a xenofobii. Tohoto cíle se dosáhne předcházením a potíráním organizované i neorganizované kriminality, zejména terorismu, obchodu s lidmi, trestných činů proti dětem, obchodu s drogami, obchodu se zbraněmi, korupci a podvodu. Prostor svobody, bezpečnosti a práva zahrnuje také cíle, které volný pohyb osob spojují s doprovodnými opatřeními, týkajícími se kontroly na vnějších hranicích, azylu a přistěhovalectví.²

S vytvářením vnitřního trhu, jehož součástí je volný pohyb osob, úzce souvisí spolupráce v oblastech vnitřní bezpečnosti a justice, která přispívá k postupnému vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Povinnost Unie zajišťovat ochranu a bezpečnost svých národů vede k co nejtěsnější spolupráci členských států EU. Hrozbou nebyla zvýšená flexibilita pohybu obyvatel původních členů, ale občané přistupujících zemí a zejména občané třetích států, přicházejících převážně nelegálně jako ekonomičtí imigranti ze zemí postsovětského, postjugoslávského, balkánského regionu a z jiných částí světa. Ani pro Českou republiku není tato problematika nijak cizí a musí se vyrovnávat s emigrací osob ze zemí, které obvykle volí Českou republiku jako tranzitní, ale stále častěji i jako cílovou zemi.

¹ *Amsterodamská smlouva, s. 104.*

² *Amsterodamská smlouva, s. 31.*

V řadě zemí Evropské unie se vyskytovala vysoká nezaměstnanost, která byla částečně dána velkorysou sociální sítí. Tyto podmínky by otevřením vnitřního trhu vedly k nekontrolovanému přílivu osob a pracovních sil, který by mohl znamenat ekonomické a politické problémy. Na druhou stranu ekonomicky vyspělé a sociálně velkorysé státy Evropy mají klesající populační přírůstky, které by mohli kompenzovat díky imigraci. Z tohoto pohledu není vnitřní trh pouhou příležitostí volného pohybu jednoho z výrobních faktorů a rozšířený trh, zahrnující stovky milionů spotřebitelů, ale přináší také problémy s nelegální migrací, pašování drog, terorismem a organizovaným zločinem.³

2.3 Schengenská dohoda

Schengenská dohoda byla podepsána v Schengenu v roce 1985 mezi Francií, Německem, Belgií, Nizozemskem a Lucemburskem. Tato dohoda usnadnila volný pohyb osob a zrušila kontroly na vnitřních hranicích těchto států a zahrnovala harmonizaci spolupráce na vnějších hranicích a zavedení společné vízové politiky. Pouze za mimořádných okolností lze zavést kontroly. Amsterodamská smlouva začlenila Schengenskou dohodu mezi zakládací dokumenty a počet států s volným pohybem osob se výrazně rozšířil mezi více států. Řada prvků Amsterodamské smlouvy vstoupila v platnost až v roce 2004.

Při uvolnění vnitřních hranic je klíčovým prvkem spolehlivá ochrana hranic se zeměmi, které nejsou součástí Schengenské dohody, protože když se osoba dostane za tyto hranice, to je za hranice Evropské unie, není již podrobena kontrole na žádných vnitřních hranicích a může se v tomto prostoru volně pohybovat. Stát hraničící s nečlenským státem hlídá nejen svou bezpečnost, ale bezpečnost celého společenství. Na vnějších hranicích se klade důraz zejména na pašeráky drog, obchod s radioaktivními látkami, ilegálním imigrantům, obchod s kradenými auty, praní špinavých peněz apod. Z tohoto důvodu byla v roce 1995 podepsána Konvence o Europolu, evropské mezivládní instituci kriminální policie k výměně informací ve všech těchto oblastech. Konvence vstoupila v platnost 1. 10. 1998.⁴

³ CIHELKOVÁ, Eva; JAKŠ, Jaroslav. *Evropská integrace : Evropská unie*. Praha : Oeconomica, 2004. 396 s. ISBN 80-245-0854-0.

⁴ CIHELKOVÁ, Eva; JAKŠ, Jaroslav. *Evropská integrace : Evropská unie*. Praha : Oeconomica, 2004. 396 s. ISBN 80-245-0854-0.

2.3.1 Volný pohyb osob

Základem volného pohybu osob je volný pohyb pracovníků. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků volně se pohybovat a pobývat na území členský států je platná od 30. dubna 2006 a nahrazuje pestrý soubor devíti směrnic a nařízení přijatých v letech 1964 až 1993.

Občanství Unie přiznává každému občanu Unie základní a osobní právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států s výhradou omezení a podmínek stanovených ve Smlouvě a v opatřeních přijatých k jejímu provedení.⁵

Volný pohyb osob představuje jednu ze základních svobod vnitřního trhu, který zahrnuje prostor bez vnitřních hranic, ve kterém je v souladu se Smlouvou zajištěna tato svoboda.⁶

Občanství Unie by mělo představovat základní postavení státních příslušníků členských států při výkonu jejich práva volného pohybu a pobytu. Je proto nezbytné kodifikovat a revidovat stávající nástroje Společenství, které se zaměřují samostatně na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a na studenty a další osoby bez zaměstnání, aby se právo volného pohybu a pobytu všech občanů Unie zjednodušilo a posílilo.⁷

2.3.2 Volný pohyb pracovníků

Svoboda pohybu pro pracovníky a svoboda usadit se pro osoby samostatně výdělečně činné zahrnují i právo pracovat kdekoli ve Společenství za stejných podmínek jako tuzemské osoby. Na všechny zaměstnané nebo samostatně výdělečně činné osoby se vztahuje sociální legislativa jenom jednoho členského státu, bez ohledu na to, v kolika členských státech pracuje. Pracovník je pojištěn v zemi, v které pracuje nebo vykonává většinu své práce. V těchto dvou základních pravidlech jsou i výjimky, jako například osoby pracovně vyslané do zahraničí apod.

Pokud chce osoba podnikat nebo pracovat v jiném členském státě Evropské unie, musí požádat o povolení k pobytu, které je poskytováno automaticky na dobu pět let s možností prodloužení. Povolení k přechodnému pobytu je vydáváno, pokud je osoba zaměstnána

⁵ Úřední věstník C 270 E, 25. 9. 2001, s. 150.

⁶ Úřední věstník C 149, 21. 6. 2002, s. 46.

⁷ Úřední věstník C 192, 12. 8. 2002, s. 17.

v rozmezí tří měsíců a jednoho roku. Po získání pracovního místa získají právo pobytu i rodinní příslušníci zaměstnané osoby.

3 Vstup České republiky do Evropské unie

3.1 Vytváření vzájemných vztahů

Začleňování našeho státu do Evropských společenství začalo už v dřívějších letech (např. dohoda s Evropským společenstvím uhlí a oceli v roce 1978 a Bilaterální textilní dohoda v roce 1982). V roce 1988 Československá republika a Evropské společenství navázaly diplomatické vztahy. 19. prosince 1988 se v Bruselu sešli zástupci ČSSR a Evropského společenství k podpisu Dohody o obchodu s průmyslovými výrobky mezi ČSSR a EHS. Tato dohoda vešla v platnost 1. 4. 1989 na dobu 4 let a byla založena na principu nejvyšších výhod podle pravidel GATT. Tato smlouva ale pozbyla platnosti už v listopadu 1989 vzhledem ke změnám v Československé republice a byla nahrazena novou smlouvou, která posunula vztahy Československé republiky a ES na vyšší úroveň.

Zájem Československa o vstup do Evropského společenství vyjádřilo Občanské fórum heslem „Zpátky do Evropy“. Novým smluvním dokumentem se stala dohoda mezi ČSFR a EHS a Evropským společenstvím pro atomovou energii o obchodu, obchodní a hospodářské spolupráci, tzv. kooperační dohoda. Dále roku 1991 Prozatímní dohoda o obchodu a otázkách s obchodem, která nahradila předchozí dohodu. 1. 1. 1993 tyto jednání přerušil rozpad Československé republiky. Česká republika a Slovensko byly považovány za nástupnické státy, takže mohla spolupráce mezi ČR a EU pokračovat na základě Prozatímní dohody. 4. října 1993 byla v Lucemburku přijata Evropská dohoda zakládající přidružení mezi ČR na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé. Tato dohoda vešla v platnost 1. 2. 1995 a měla podporovat rozvoj obchodních a hospodářských styků mezi oběma stranami a měla pomoci se začleněním ČR do Unie.⁸

⁸ *Vláda České republiky Historie vstupu : Vstup ČR do EU. In Eurosko.cz. [s.l.] : [s.n.], 2005 [cit. 2010-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>>.*

ZAHRADNÍK, Petr. Vstup do Evropské unie : Přínosy a náklady konvergence. první. Praha : C. K. BECK, 2003. 364 s. ISBN 80-7179-472-4.

3.2 Žádost o členství

Česká republika oficiálně požádala o členství v roce 1996 předáním Žádosti ČR o vstup do EU předsedou české vlády Václavem Klausem. V tomto roce také přijal ministr zahraničí Josef Zieleniec dotazník Evropské komise, který Komise požadovala pro vypracování posudku k žádosti ČR o členství. Vyplněný dotazník byl odevzdán v prosinci 1996.

V roce 1997 Evropská komise předložila posudky na 10 kandidátů ze střední a východní Evropy a navrhla způsob přijímání nových členů. Posudek Komise k žádosti ČR na členství v EU byl tedy celkově pozitivní, i když poukazoval na řadu konkrétních nedostatků, k jejichž odstranění bylo nutné vynaložit značného úsilí. Komise vyjádřila názor, že Česká republika má stabilní instituce, zaručuje právní stát, lidská práva a ochranu menšin, může být považována za fungující tržní ekonomiku, která je schopná vyrovnat se ve střednědobé perspektivě s konkurenčním tlakem a tržními silami v rámci Unie, a měla by být schopná ve střednědobé perspektivě aplikovat *acquis* za předpokladu, že bude pokračovat ve svém úsilí o jeho převzetí a zintenzivní svou práci na jeho zavedení. ČR dostala i s ostatními kandidátskými státy oficiální pozvání. Za Českou republiku nabídku převzal prezident Václav Havel za doprovodu odstupujícího ministra zahraničí Jaroslava Šedivého. A byla zahájena oficiální přístupová jednání s Kypr, Maďarskem, Polskem, Estonskem, Českou republikou a Slovinskem, tedy tzv. lucemburskou skupinou.⁹

3.3 Přístupová jednání

3.3.1 Zahájení procesů jednání

30. 3. 1998 byl v Bruselu zahájen proces rozšiřování za účasti ministrů zahraničí 11 kandidátských států včetně ČR a 15 členských. Následující den zahájila EU jednání s ČR a dalšími 5 státy lucemburské skupiny o jejich vstupu do EU. S každým státem proběhla mezistátní konference s 15 ministry zahraničí členů EU a zástupcem Evropské komise. ČR zastupoval místopředseda vlády a ministr zahraničí Jaroslav Šedivý.

⁹ *Vláda České republiky Historie vstupu : Vstup ČR do EU. In Eurosko.cz. [s.l.] : [s.n.], 2005 [cit. 2010-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>>.*

Hlavní část přístupových jednání představoval screening, což je analytické srovnávání evropských práv a legislativy kandidátských zemí, které bylo zahájeno 3. dubna 1998. V listopadu 1998 začala předběžná technická jednání o přistoupení ČR do EU na ministerské úrovni. Aquis bylo pro potřeby screeningu rozděleno do 31 kapitol dle oblastí. Ke všem 31 kapitolám vypracovala stanovisko každá z přístupujících zemí, kterou při vyjednávání zastupoval hlavní vyjednávač a jeho tým. Do čela českého vyjednávacího týmu byl 14. 1. 1998 jmenován náměstek ministra zahraničních věcí Pavel Telička. Hlavním vyjednávačem Evropské komise byl Klaus van der Pas, v čele vyjednávacího týmu příslušného pro ČR stál Michael Leigh a od roku 2000 Rutger Wissels.

Od roku 1998 byl ze strany Evropské komise na základě rozhodnutí Evropské rady v Lucemburku každoročně průběžně monitorován proces přípravy na členství a byly vydávány Pravidelné zprávy o pokroku České republiky v přípravách na členství v EU, v které popisovaly vztahy ČR a EU, analyzovaly plnění přístupových kritérií, sledovaly pokrok učiněný od zveřejnění poslední zprávy a celkově se zabývaly situací v ČR na její cestě do EU. 4. 11. 1998 byla zveřejněna první hodnotící zpráva na ČR. Poslední zpráva nese datum 5. 11. 2003 a označení Souhrnná monitorovací zpráva o přípravách České republiky na členství.

3.3.2 Summit v Kodani

12. - 13. prosince 2002 byl na zasedání Evropské rady v Kodani¹⁰ úspěšně zakončen proces složitých představních vyjednávání České republiky a dalších kandidátských států na jedné straně a EU a straně druhé. Byly uzavřeny všechny vyjednávací kapitoly včetně přechodných období zajišťujících přístupujícím státům nutné přechodné uspořádání všech záležitostí tak, aby byly schopny se úspěšně vyrovnat se všemi závazky vyplývajícími z členství v EU. Evropská rada rozhodla v souladu se stanoviskem Komise vyjádřeném ve zprávě z října 2002 o přijetí 10 nových členských států k 1. 5. 2004.

Z pohledu volného pohybu osob je nejdůležitější Kapitola 2: Volný pohyb osob.¹¹ Tato kapitola měla přinést podmínky, ve kterých by neměla být nic, co by někoho odrazovalo od přesunu do jiného členského státu za prací, podnikáním nebo studiem. Tímto získají čeští pracovníci po přistoupení České republiky do Evropské unie právo ucházet se v jiných členských státech bez diskriminace o volná pracovní místa s výjimkou dočasných omezení.

¹⁰ *Summit in Kodan EC December 2002*

¹¹ *Kapitola 2 : 1. VOLNÝ POHYB OSOB . In Smlouva o založení Evropského společenství.31968 L 0360.*

Za účelem vykonávání tohoto zaměstnání smí v tom státě pobývat, vzít si s sebou rodinu a zůstat i po ukončení pracovní kariéry. V tomto státě bude mít neomezený přístup k nemovitostem a bytům a právo na daňové a sociální výhody, jako mají domácí zaměstnanci. Volný pohyb pracovníků je nicméně omezen pouze ve dvou oblastech – zaměstnání ve státní správě a v některých profesích, kde je možné požadovat znalost jazyka. Zaměstnání ve státní správě jsou na odůvodněných místech, vyhrazena pouze pro vlastní občany. Znalost místního jazyka je možno vyžadovat pouze v případě, že je nezbytně nutná k výkonu dané profese. Evropský soudní dvůr velmi pozorně sleduje používání těchto omezení a dbá na to, aby byla používána jen v opravdu nezbytných případech.

Po dlouhých a složitých jednáních o přistoupení ČR do EU nakonec ČR souhlasila s přechodným obdobím na volný pohyb našich pracovníků v zemích EU. Z toho pro české pracovníky vyplývá, že nebudou mít po dobu dvou let automatický přístup na trhy práce současných členských států. Toto dvouleté období může stávající členský stát za určitých podmínek prodloužit o další tři roky a za výjimečné situace po pěti letech ještě maximálně o dva roky. Po uplynutí sedmi let po přistoupení zde nebude žádné omezení pro české pracovníky. Kapitola 2 také řeší vzájemné uznávání profesních kvalifikací, úpravu evropského občanství, vízové záležitosti a koordinace sociálního zabezpečení.

Poskytování služeb nebude po vstupu ČR do EU nijak omezeno a přechodná období se na něho nevztahují. Výjimku tvoří pouze explicitně vyjmenované druhy služeb pouze ve vztahu k Rakousku a Německu. Jsou to služby ve stavebnictví, včetně příbuzných oborů, úklidových průmyslových službách a malířství interiérů pro Německo a stavebnictví, včetně příbuzných oborů, zahradnických službách, úklidových průmyslových službách, sociální práci a bezpečnostních službách pro Rakousko.¹²

3.4 Smlouva o přistoupení

Po ukončení předvstupních jednání bylo možné vypracování konečné verze Smlouvy o přistoupení. Na začátku roku 2003 byla předložena Komisi k připomínkám a následně postoupena ke schválení Evropskému parlamentu. Ten ji musel dle smluvního rámce EU schválit absolutní většinou svých členů. 9. dubna 2003 proběhlo hlasování a otevřelo cestu

¹² *Podmínky přistoupení České republiky k EU uzavřené na kodaňském summitu EU v prosinci roku 2002, Kapitola 2: Volný pohyb osob*

pro schválení přístupové smlouvy Radou pro všeobecné záležitosti, která tak učinila jednomyslně 14. dubna.

Dne 16. dubna 2003 byla v Aténách slavnostně podepsána Smlouva o přistoupení.¹³ Za ČR se slavnostního aktu zúčastnili prezident Václav Klaus a ministerský předseda Vladimír Špidla. K dovršení rozšíření EU z 15 na 25 členských států byla nutná ratifikace přístupové smlouvy rovněž všemi 25 členskými státy. Původních 15 členských zemí to schválili národními parlamenty, ve všech nových členských státech s výjimkou Kypru se konala referenda. Ve dnech 13. – 14. 6. 2003 rozhodli občané České republiky v referendu o přistoupení ČR do EU poměrem 77,33 % kladných hlasů vůči 22,67 % odpůrcům členství. Volební účast dosáhla 55,21 %.¹⁴

Dne 1. května 2004 Smlouva o přistoupení vstoupila v platnost. Česká republika se stala plnoprávným členem Evropské unie.

¹³ *SMLOUVA O PŘISTOUPENÍ ČESKÉ REPUBLIKY, ESTONSKÉ REPUBLIKY, KYPERSKÉ REPUBLIKY, LOTYŠSKÉ REPUBLIKY, LITEVSKÉ REPUBLIKY, MAĎARSKÉ REPUBLIKY, REPUBLIKY MALTA, POLSKÉ REPUBLIKY, REPUBLIKY SLOVINSKO A SLOVENSKÉ REPUBLIKY K EVROPSKÉ UNII*

¹⁴ *Vláda České republiky Historie vstupu : Vstup ČR do EU. In Eurosko.cz. [s.l.] : [s.n.], 2005 [cit. 2010-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>>.*

4 Vstup České republiky do Schengenského prostoru

4.1 Spolupráce Visegrádské skupiny

11. září 2003 získala Schengenská spolupráce zemí Visegrádské skupiny prohlášením ministrů vnitra výrazný impuls, ve kterém se shodli na společné snaze o dosažení plného začlenění států Visegrádské čtyřky (Česká republika, Slovensko, Polsko a Maďarsko) do schengenské spolupráce co nejdříve po vstupu do Evropské unie. Pro posouzení možnosti společného podání žádosti o plné provádění schengenského acquis byl podán souhlas s vytvořením expertní pracovní skupiny. Na základě tohoto prohlášení byla ustavena Pracovní skupina V4 pro schengenskou spolupráci. Tato skupina provedla analýzu kompatibility Schengenských akčních plánů všech zúčastněných zemí a zaměřovala se na vzájemnou výměnu informací o přijímání schengenských standardů, zavádění opatření pro eliminaci rizik po odstranění kontrol na vnitřních hranicích apod. 19. července 2004 byla po analýze připravenosti zemí V4 přijata společná deklarace ministrů vnitra. Tyto čtyři země se dohodly na podání žádosti ve stejný okamžik a potvrdili říjen 2007 jako datum, od kterého se chtějí plně podílet na spolupráci v rámci schengenského prostoru.

Zintenzivnění spolupráce zemí V4 způsobilo časové zpoždění při budování SIS II. I přes toto zpoždění státy V4 zdůraznily zájem o vstup do Schengenu v říjnu 2007 a potvrdily vlastní připravenost k tomuto termínu. Představitelé zemí V4 společně podpořili portugalský projekt SISone4all, který přinesl řešení, která umožňovala rozšíření schengenského prostoru i bez SIS II.¹⁵

4.2 Zavádění schengenských standardů

Schengenská pravidla byla uváděna do praxe ve dvou fázích. V první fázi se vstupem České republiky do EU a přípravě na splnění zbývajících pravidel, která byla podmínkou ke zrušení hraničních kontrol. A přístup do Schengenského informačního systému v druhé fázi.

¹⁵ *Celní správa České republiky*

A. První fáze zavádění pravidel

Dne 1. května 2004 přijala Česká republika svým vstupem do Evropské Unie většinu pravidel uplatňovaných státy Schengenu/EU v oblasti ochrany hranic a bezpečnosti. Začali platit podmínky schengenského acquis týkající se:

- překračování vnějších hranic (s výjimkou ustanovení týkajících se Schengenského informačního systému)
- povinnosti dopravců
- vzájemná spolupráce v trestních věcech
- vzájemná pomoc mezi policejními orgány pro účely prevence a odhalování trestných činů
- boj proti nelegálnímu dovozu omamných a psychotropních látek
- výměna informací o střelných zbraních
- ochrana osobních údajů (v rámci uvedených oblastí) ¹⁶

Tato část schengenských pravidel v těchto oblastech se během více než tříletého členství v EU stala rutinní součástí každodenní praxe českých orgánů podílejících se na zajištění bezpečnosti a pořádku na území České republiky.

4.2.1 Druhá fáze zavádění pravidel

Česká republika získala dne 1. září 2007 možnost využívat Schengenský informační systém, takže při zrušení kontrol na pozemních hranicích 21. prosince byl tento systém důležitou součástí každodenní praxe českých orgánů. Při vstupu do Schengenu bylo přebírání schengenských pravidel dokončeno převzetím zbývajících částí pravidel, souvisejících s SIS a spojených se zrušením kontrol na vnitřních hranicích. Tyto pravidla se týkají:

- překračování vnitřních hranic
- krátkodobá a dlouhodobá víza
- podmínky pro pohyb a pobyt občanů třetích zemí
- přeshraniční policejní spolupráce
- Schengenský informační systém (SIS)

¹⁶ *Celní správa České republiky*

- ochrana osobních údajů vedených v SIS

Mezi datem vstupu ČR do EU a vstupem do Schengenu 21. prosince 2007 měly tyto pravidla odloženou účinnost. Se zrušením kontrol na vnitřních hranicích toto provádění pravidel začalo.¹⁷

4.2.2 Zpráva o připravenosti ČR k převzetí schengenského acquis

Poslední devátá zpráva o připravenosti byla schválena v dubnu 2007. Ve zprávě jsou popsány podmínky, které musely být splněny pro rozšíření schengenského prostoru, celý vývoj příprav na vstup, od Schengenských akčních plánů ČR, až po vypracování této zprávy. Popisuje se zde zavádění schengenských acquis a začlenění do SIS s využitím stávající organizační struktury. Hodnotí se zde připravenost na rozšíření schengenského prostoru a určují se nedostatky, které musí být odstraněny, aby mohla být zrušena kontrola na vnitřních hranicích do konce roku 2007. Mezi hlavní nedostatky patřily nedostatečná ochrana hranic s nedostatečným počtem kvalifikovaného a jazykově vybaveného personálu cizinecké policie na letištích, nedostatečná vízová spolupráce s rizikem nelegálního přistěhovalectví, nízká policejní spolupráce a ochrana dat. V této zprávě jsou popsány i návštěvy hodnotících expertů. V závěru je popsána informační kampaň související se zrušením kontrol na vnitřních hranicích.¹⁸

4.2.3 Odstranění kontrol na hranicích a jejich ochrana

Česká republika se vstupem do Evropské unie dne 1. května 2004 stala součástí společného území států Evropské unie a převzala příslušné unijní právní předpisy upravující způsob ochrany hranic. Hranice ČR se staly dočasně vnějšími hranicemi EU, protože ČR je obklopena pouze členy Unie. Česká republika přestala na hranicích se sousedními státy kontrolovat zboží, protože se začlenila do jednotného vnitřního trhu. Kontrolám podléhalo pouze zboží na mezinárodních letištích.

¹⁷ SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS

¹⁸ Ministerstvo vnitra Zpráva o připravenosti České republiky k převzetí schengenského acquis. Praha : [s.n.], 2007. s. 10.

Na hraničních přechodech byla vytvořena společná odbavovací stanoviště pro policejní orgány ČR a sousedního státu, na kterých docházelo při hraniční kontrole pouze k jednomu zastavení vozidel, kvůli urychlení a zjednodušení odbavení občanů EU. Kontrolovaly se cestovní doklady, víza a další oprávnění ke vstupu a výstupu do České republiky nebo ven. Probíhali zde i pátrání po hledaných věcech a osobách. Ochrana hranic byla na pozemních hranicích se sousedními státy zrušena 21. prosince 2007 a na letištích u letů uvnitř schengenského prostoru 30. března 2008.

Se vstupem do schengenského prostoru Česká republika odstranila veškeré překážky bránící plynulému provozu na silničních přechodech na vnitřních hranicích. Na komunikacích protínajících státní hranice byly odstraněny zátarasy, závory a odbavovací buňky. Zrušení kontrol na vnitřních hranicích prakticky umožňuje volný pohyb osob přes hranice, který platí jak pro občany Evropské unie, tak i pro státní příslušníky třetích zemí. Vnitřní hranice je tedy možné překročit kdykoliv a kdekoliv. Každý je však povinen mít u sebe platný doklad totožnosti, tj. občanský průkaz nebo cestovní pas (u státních příslušníků třetích zemí je zásadně požadován cestovní pas). Zábrany bránící volnému průjezdu byly odstraněny, tak překračování vnitřních pozemních hranic není omezeno žádnou provozní dobou hraničních přechodů. Průjezd přes hranice by měl být vnímán obdobně jako pohyb ve vnitrozemí. Informaci o vstupu na území sousedního státu získá každý z již dnes známých tabulí modré barvy s kruhem 12 zlatých hvězd s označením státu. Po zrušení kontrol na hranicích se boj s nelegální migrací a přeshraniční kriminalitou soustřeďuje na celé území České republiky a provádí pátrání, dohled, kontrolu a navrácení cizinců.

Řada pravidel, opírajících se o české právní předpisy, byla zachována i po zrušení hraničních kontrol na hranicích České republiky se sousedními státy. Hranice stále vymezují svrchované území České republiky, na kterém platí české právní předpisy a státní správa a samospráva. Hraniční znaky i nadále vymezují hranice, aby nás informovaly o jejich překročení. Majitelé nemovitostí, které se dotýkají státních hranic, musejí i nadále strpět umístění hraničních znaků na svých pozemcích, musejí strpět vstup pověřených osob při čištění a údržbě volného pruhu podél státní hranice a zeměměřičských činnostech a další povinnosti.

Řada pravidel, opírajících se o české právní předpisy, byla zachována i po zrušení hraničních kontrol na hranicích České republiky se sousedními státy. Hranice stále vymezují svrchované území České republiky, na kterém platí české právní předpisy a státní správa a samospráva. Hraniční znaky i nadále vymezují hranice, aby nás informovaly o jejich překročení. Majitelé

nemovitostí, které se dotýkají státních hranic, musejí i nadále strpět umístění hraničních znaků na svých pozemcích, musejí strpět vstup pověřených osob při čištění a údržbě volného pruhu podél státní hranice a zeměměřičských činnostech a další povinnosti.

Hraniční kontroly jsou prováděny pouze na letištích u letů z nebo mimo schengenský prostor. Kontroly jsou zde prováděny v souladu se schengenskými pravidly. Na mezinárodních letištích s vnější schengenskou hraniční jsou přítomni celníci, kteří kontrolují zboží při letech z nebo do zemí mimo Schengen. V roce 2009 splňovalo bezpečnostní podmínky mezinárodních letišť s vnější hranicí 16 českých letišť, která měla od Úřadu pro civilní letectví oprávnění provozovat lety z nebo do zemí mimo schengenský prostor a měla statut tzv. letišť s vnější hranicí. Pět z těchto letišť (Praha Ruzyně, Brno Tuřany, Pardubice, Ostrava Mošnov a Karlovy Vary) provedlo stavební úpravy, zajišťující fyzické oddělení proudů cestujících na vnějších a vnitřních schengenských letech. Pouze v Praze Ruzyni byl otevřen Terminál 2, sloužící pouze k odbavení pro lety z nebo do zemí Schengenu.

Dočasné znovuzavedení hraničních kontrol je možné, bude-li to vyžadovat ochrana veřejného pořádku nebo bezpečnost státu ve zcela výjimečných případech. Vyhláší ho vláda České republiky nařízením vlády. Tato opatření se mohou přiblížit režimu na vnějších schengenských hranicích.¹⁹

4.2.4 Policejní a justiční spolupráce

Mnoho schengenských pravidel založených na spolupráci policejních a justičních orgánů ČR se stalo součástí každodenní praxe již před vstupem do schengenského prostoru. Zbylá pravidla byla zaváděna po vzájemných dohodách se sousedními státy a při harmonizaci českého právního řádu s právem EU. V oblasti odhalování a vyšetřování trestných činů byla ČR zapojena již dříve díky Evropskému policejnímu úřadu Europolu, který pomáhal s výměnou informací mezi členskými státy, společnému vzdělávání a boji proti mezinárodnímu organizovanému zločinu a terorismu.

Spolupráce probíhá hlavně se sousedními státy. Policisté se účastní společných cvičení a školení, provádějí společné hlídky a vedou společná centra. Důkazem vzájemné spolupráce může být vzájemná pomoc v mimořádných situacích. Díky Schengenu získali policejní a justiční orgány přístup k datům Schengenského informačního systému.

¹⁹ NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 562/2006 ze dne 15. března 2006, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex)

4.2.5 Schengenský informační systém – SIS

SIS je od 1. října 2007 součástí kontroly všech osob ze třetích zemí překračujících státní hranici ČR a umožňuje oprávněným uživatelům prakticky okamžitý přístup k záznamům potřebným k zajištění bezpečnosti na společném území. SIS slouží především k pátrání po osobách a věcech a obsahuje informace o:

- osobách, u nichž se žádá o zatčení a předání na základě evropského zatýkacího rozkazu, nebo o osobách, u nichž se žádá o vzetí do předběžné vazby za účelem vydání;
- státních příslušnicích třetí země, kterým je nutno odepřít vstup na území států Schengenu;
- pohřešovaných osobách a o osobách, které v zájmu své vlastní ochrany nebo předcházení nebezpečí musí být dočasně pod policejní ochranou;
- osobách, u nichž je třeba zjistit pobyt pro účely trestního řízení;
- osobách a předmětech, které jsou předmětem skryté kontroly nebo specifické kontroly;
- ztracených a odcizených předmětech nebo předmětech hledaných za účelem zajištění důkazů v trestním řízení (např. odcizená, neoprávněně užívaná nebo pohřešovaná motorová vozidla, střelné zbraně, nevyplněné úřední doklady, bankovky, odcizené kreditní karty atd.)²⁰

V SIS je možné v příslušných databázích zjistit, jestli předložený cestovní doklad je neplatný, odcizený nebo ztracený. Kontroly osob požívajících práva Společenství na volný pohyb osob jsou prováděny nepravidelně, nikoliv systematicky. Zjišťují, jestli pobyt těchto osob na území ČR nepředstavuje skutečnou, aktuální a dostatečně vážnou hrozbu pro vnitřní bezpečnost nebo veřejný pořádek ČR. Také při standardních policejních kontrolách ve vnitrozemí může být použito prověření v SIS. Odepřít vstup lze pouze z důvodu veřejné bezpečnosti nebo veřejného pořádku, tedy pokud jejich chování představuje skutečné, aktuální a dostatečně závažné ohrožení některého ze základních zájmů společnosti.

²⁰ Euroskop.cz, *Vláda České republiky Schengen a Česká republika : Schengenský informační systém. [s.l.] : [s.n.], 2005. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8759/sekce/vyuzivani-sis/>>.*

4.2.6 Ochrana osobních údajů

V České republice plní roli nezávislého dozorového orgánu, oprávněného provádět kontrolu zpracování osobních údajů, Úřad pro ochranu osobních údajů. Úkolem Úřadu pro ochranu osobních údajů v oblasti schengenské spolupráce je dozor nad dodržováním principů ochrany osobních údajů zpracovávaných zejména prostřednictvím Schengenského informačního systému a garance práv osob, kterých se zpracovávaná data týkají. Každý má právo tento úřad požádat o kontrolu způsobu zpracování jeho osobních údajů.²¹

4.2.7 Vízová a konzulární spolupráce

Se vstupem do Evropské unie přijala Česká republika pravidla společné vízové politiky. Česká republika sladila černý seznam Evropské unie se státy, od jejichž státních příslušníků vyžaduje vízum pro vstup na své území a začala vydávat cestovní doklady s biometrickými prvky. Po vstupu České republiky do schengenského prostoru jsou vydávána víza, která jsou jednotná pro celý schengenský prostor.

Volný pohyb přes hranice podmiňuje respektování českých právních předpisů a respektováním určitých pravidel, jako je omezení rychlosti, převážení a používání střelných zbraní, převoz zvířat přes hranice (očkovací průkaz, cestovní pas pro zvířata apod.) a pohyb v národních přírodních rezervacích a v národních parcích.²²

²¹ *Celní správa České republiky*

²² *Celní správa České republiky*

5 Přechodná období pro volný pohyb pracovníků

5.1 Přechodná období se státy Evropské unie

Po složitých a dlouhých jednáních o podmínkách přistoupení do Evropské unie Česká republika nakonec souhlasila s přechodným obdobím pro volný pohyb českých pracovníků do zemí Evropské unie. Přechodné období jsou zaváděna jako prostředek regulace a ochrany domácího trhu práce. Úprava přechodných období je obsažena v Příloze č. V Aktu o podmínkách přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyprské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky a o úpravách smluv, na nichž je založena EU.

Původní členské státy EU (Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Spojené království, Španělsko a Švédsko) mohou díky přechodným obdobím omezovat přístup českých pracovníků na své trhy práce až po dobu sedmi let. Přechodné období se dělí na tři etapy. První základní etapa přechodného období trvá po dobu dvou let od vstupu do EU (v našem případě do 30. 4. 2006). Za určitých podmínek může být prodlouženo o další tři roky (v ČR do 30. 4. 2009) a pouze výjimečně lze prodloužit o další maximálně dva roky (u ČR do 30. 4. 2011). Další prodloužení již není možné, takže nejpozději po skončení třetí fáze bude zaveden volný pohyb pracovníků v rámci celé Evropské unie a čeští občané budou moci pracovat bez jakýchkoliv omezení ve všech členských státech. Zavedení přechodných období je vnitřní záležitostí členských států a záleží pouze na nich, zda se rozhodnou omezit vstup občanů nových členských zemí. Členský stát může zavedené přechodné období kdykoliv zrušit dle vlastního uvážení a zpřístupnit tak svůj trh práce pro všechny občany EU. Pracovníci z České republiky mohou vstoupit na trhy práce členských států uplatňujících přechodné období pouze na základě platného pracovního povolení.²³

²³ *SMLOUVA O PŘISTOUPENÍ ČESKÉ REPUBLIKY, ESTONSKÉ REPUBLIKY, KYPRSKÉ REPUBLIKY, LOTYŠSKÉ REPUBLIKY, LITEVSKÉ REPUBLIKY, MAĎARSKÉ REPUBLIKY, REPUBLIKY MALTA, POLSKÉ REPUBLIKY, REPUBLIKY SLOVINSKO A SLOVENSKÉ REPUBLIKY K EVROPSKÉ UNII*

Přechodná období se nevztahují na volný pohyb osob, ale pouze na přístup občanů Evropské unie a jejich rodinných příslušníků na trh práce v členských státech EU. Uplatňováním přechodného období je možné pouze regulovat vstup na domácí trh práce, nikoliv zabránit migraci občanů ostatních členských států EU. Nevztahují se na studium, podnikání, vzájemné uznávání kvalifikace, ale také na přístup do sociálního systému, tedy systému sociální péče, státní sociální podpory, sociální pojištění, zdravotní péče a dávek v nezaměstnanosti.

Nové členské státy mohou také využívat přechodná období k ochraně svého domácího trhu práce vůči těm členským státům, které vůči ní přechodné období uplatňují, a chránit tak svůj trh práce před faktickým potenciálním nebo přílivem migrujících pracovníků. V případě získání pracovního povolení získá zaměstnanec všechny výhody s tím spojené (přístup k daňovým, sociálním a jiným výhodám). Pracovníci ze států EU mají přednost při obsazování volného pracovního místa před občany třetích zemí.

Již jen dva členské státy EU uplatňují přechodná opatření a využily tak poslední třetí etapy pro uplatňování omezení volného pohybu pracovníků. Jsou to sousední státy Německo a Rakousko. Německo uvolnilo svůj trh práce alespoň pro nedostatkové pozice a absolventy německých škol a od 1. ledna 2009 zjednodušilo postup pro získání povolení zaměstnání pro absolventy vysokých škol obecně. V Rakousku platí od 1. ledna 2008 seznam profesí, u kterých je pro získání pracovního povolení zjednodušený postup. Přechodné období stále platí také se Švýcarskem. Dánsko a Norsko odstranilo s účinností od 1. května 2009 přechodné období vůči novým členským státům. Francie otevřela svůj pracovní trh občanům ČR od července 2008. Ostatní státy EU-15 přechodná opatření neaplikují.

Nově přistupující členské státy ihned zpřístupnili národní pracovní trhy vzájemnou dohodou, takže se občané České republiky mohou od 1. května 2004 volně ucházet o práci ve Slovinsku, Slovensku, Polsku, Estonsku, Litvě, Lotyšsku a Maďarsku. Systém automaticky vydávaných pracovních povolení uplatňuje Malta. Kyperský pracovní trh nemá mechanismus přechodného období vůbec zakotven ve Smlouvě o přistoupení. Vláda České republiky je zastáncem zrušení všech přechodných období ve všech členských státech EU, které by přineslo ekonomické výhody, a nehrozil by zde rozvoj černého trhu práce.

Občané přijíždějící do České republiky ze třetích zemí musí i nadále žádat o pracovní povolení a nevztahují se na ně výhody volného pohybu osob. Rodinní příslušníci občana EU, EHP a Švýcarska mohou vstoupit na trh práce bez omezení. Rodinným příslušníkem se považuje manžel nebo manželka, registrovaný partner, a děti do 21 let.

Volný pohyb pracovníků ve vztahu ke Švýcarsku platí na základě Protokolu k Dohodě mezi Švýcarskou konfederací na jedné straně a Evropského společenství a jeho členskými státy na straně druhé. Tato Dohoda vstoupila v platnost 30. dubna 2002. 1. dubna 2006 se jejími členy stali i Česká republika, Slovensko, Polsko, Slovinsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Estonsko, Malta a Kypr. Se Švýcarskem budou přechodná opatření ukončena nejpozději 30. dubna 2011.

Rumunsko a Bulharsko přistoupili k Evropské unii 1. 1. 2007. Přechodná období mohou být po dobu maximálně 7 let ve dvou fázích 2 a 5 let. V současné době mohou občané Bulharska a Rumunska pracovat na českém trhu práce bez omezení. Reciproční opatření vůči svým občanům tyto země neaplikují, i když fakticky možné je, podobně jako v případě EU-8.²⁴

²⁴ *Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)*

Tabulka 1 Přejchodná období pro volný pohyb pracovníků vůči ČR

Stát EU	Omezení	Přejchodné období
Belgie	NE	Zrušeno od 1. 5. 2009
Bulharsko	NE	Neuplatňovalo
Dánsko	NE	Zrušeno od 1. 5. 2009 (některá opatření stále platí)
Estonsko	NE	Neuplatňovalo
Finsko	NE	Zrušeno 30. 4. 2006
Franci	NE	Zrušeno 1. 7. 2008
Irsko	NE	Neuplatňovalo (pro státy EU-8 povinná registrace)
Island	NE	Neuplatňuje od 30. 4. 2006
Itálie	NE	Zrušeno červenec 2006
Kypr	NE	Neuplatňovalo
Lichtenštejnsko	ANO	Na občany ČR se vztahuje nařízení 1408/71 a 574/72
Litva	NE	Neuplatňovalo
Lotyšsko	NE	Neuplatňovalo
Lucembursko	NE	Zrušeno od 1. 11. 2007
Maďarsko	NE	Neuplatňovalo
Malta	NE	Systém automaticky vydávaných povolení
Německo	ANO	Do 30. 4. 2011 (určitá uvolnění – viz výše)
Nizozemsko	NE	Zrušeno 1. 5. 2007
Norsko	NE	Zrušeno 1. 5. 2009
Polsko	NE	Neuplatňovalo
Portugalsko	NE	Neuplatňuje od 30. 4. 2005
Rakousko	ANO	Do 30. 4. 2011 (1. 1. 2008 vydán seznam profesí)
Rumunsko	NE	Neuplatňovalo
Řecko	NE	Neuplatňovalo
Slovensko	NE	Neuplatňovalo
Slovinsko	NE	Neuplatňovalo
Španělsko	NE	Neuplatňuje od 30. 4. 2005
Švédsko	NE	Neuplatňovalo
Švýcarsko	ANO	Do 30. 4. 2011
Velká Británie	NE	Neuplatňuje (systém povinné registrace pro EU-8)

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)

6 Migrace

6.1 Migrace v dřívějších dobách

V dřívějších dobách bylo přesídlení do jiné země možností na výraznou změnu života z hlediska sociální a ekonomické sféry. V období po druhé světové válce převládala migrace z bývalých zámořských kolonií a teritorií. Po roce 1950 v Evropě převládal přesun osob z jihu na sever. V sedmdesátých letech migrace výrazně zpomalila z důsledku ekonomických krizí vyvolaných ropnými šoky. V osmdesátých letech se příčiny migrace změnila ze snahy o nalezení práce na vyhledávání regionů s dobrým životním prostředím, vysokou kvalitou života a nízkými životními náklady. Tato změna přinesla přesuny obyvatelstva ze zemědělských oblastí do městských. Přišel také rozvoj migrace kvalifikovaných pracovníků.²⁵

6.2 Migrace v EU

Jedním ze symbolů evropské integrace je volný pohyb osob v rámci Evropské unie. Možnost volného pohybu pracovníků je z ekonomického hlediska má vést k větší efektivnosti a lepšímu fungování trhu práce. K narušení práva volného pohybu pracovníků byla zavedena přechodná období, viz výše.

Evropská patnáctka vedla na téma rozšíření Evropské unie o další členy velmi vážné diskuse o očekávaném dopadu rozšíření směrem na východ. Mezi největší obavy původních států unie byl příliv pracovníků z nově přijatých států, od kterých se očekávalo narušení situace na trzích práce a způsobení problémů domácím pracovníkům. Dále byl strach z využívání sociálních výhod pracovníků z nově přijatých zemí. Z těchto důvodů byla zaváděla přechodná období.

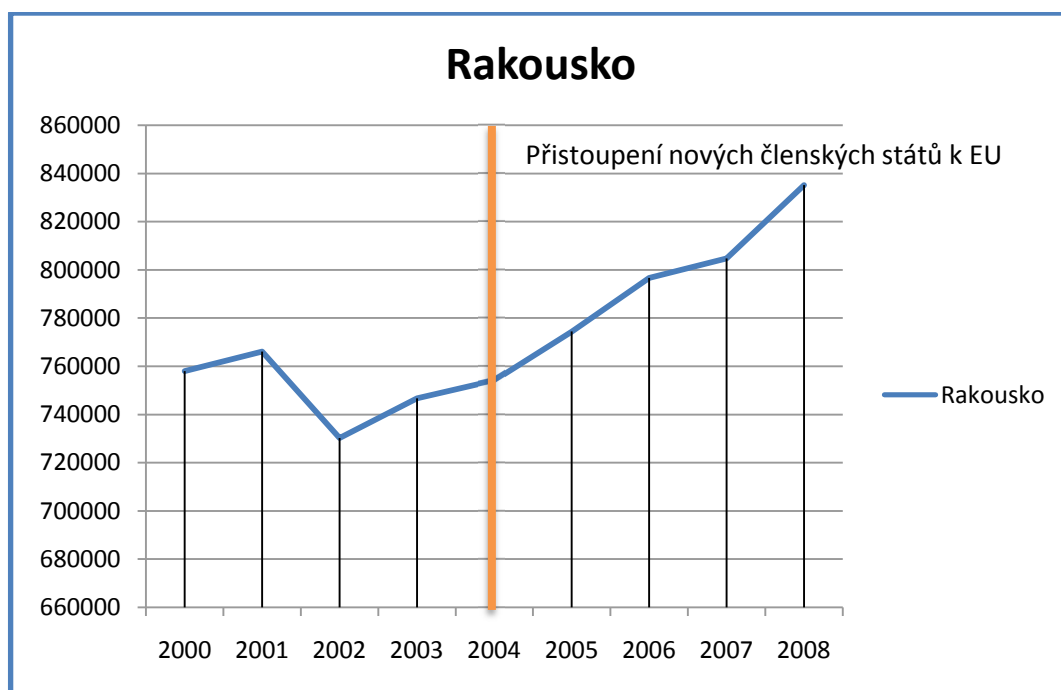
V dubnu roku 2006 bylo po ukončení první fáze přechodného období vyhodnoceno dosavadní fungování přechodných období. Zjistilo se, že migrační toky z nově přijatých členských států nemohly svou velikostí výrazně ovlivnit evropský trh práce. Mírný nárůst imigrantů zaznamenali pouze v Rakousku, Velké Británii a Irsku. S ostatními státy se migrace nijak výrazně nezměnila. Rozšíření celkově přineslo nárůst zaměstnanosti a napomohlo potlačovat nelegální zaměstnávání pracovníků. Nedošlo k vytlačování pracovníků původních

²⁵ BADE, Klaus J. *Evropa v pohybu : Evropské migrace dvou století. první. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005. 502 s. ISBN 80-7106-559-5.*

členských států novými, protože ti působili spíše doplňkově (např. stavebnictví apod.), kdežto místní obyvatelé v sektoru služeb, administrativy a vzdělání. Pro zaměstnavatele mohla být výhodná tvorba nových pracovních míst, které by těžko obsazoval domácími pracovníky a zaměstnat zde cizí pracovníky.²⁶

Na grafech č. 1 - 3 vidíme, že se v původních státech Evropské unie nejednalo o žádné závratné nárůsty počtu cizinců a obavy těchto států z ohromného přísunu pracovních sil z východu se ukázaly jako neopodstatněné. Mírný nárůst pracovní síly, který pokračoval už z dřívějších let, většinou napomáhá rozvoji zaměstnanosti a ekonomické situaci. Nízkou úroveň pracovní mobility mohou zapříčiňovat jazykové, kulturní a sociální podmínky a také to, že lidé jsou spokojeni ve své společnosti, ve které žijí.

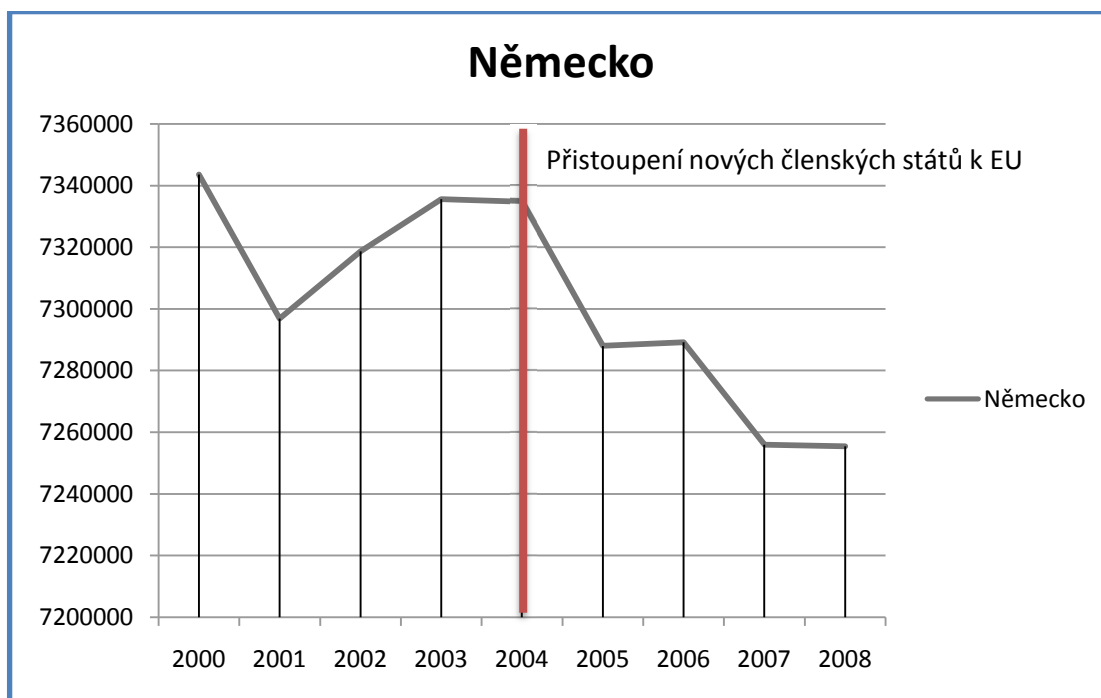
Graf 1 Vývoj počtu cizinců na území Rakouska

Zdroj: Eurostat

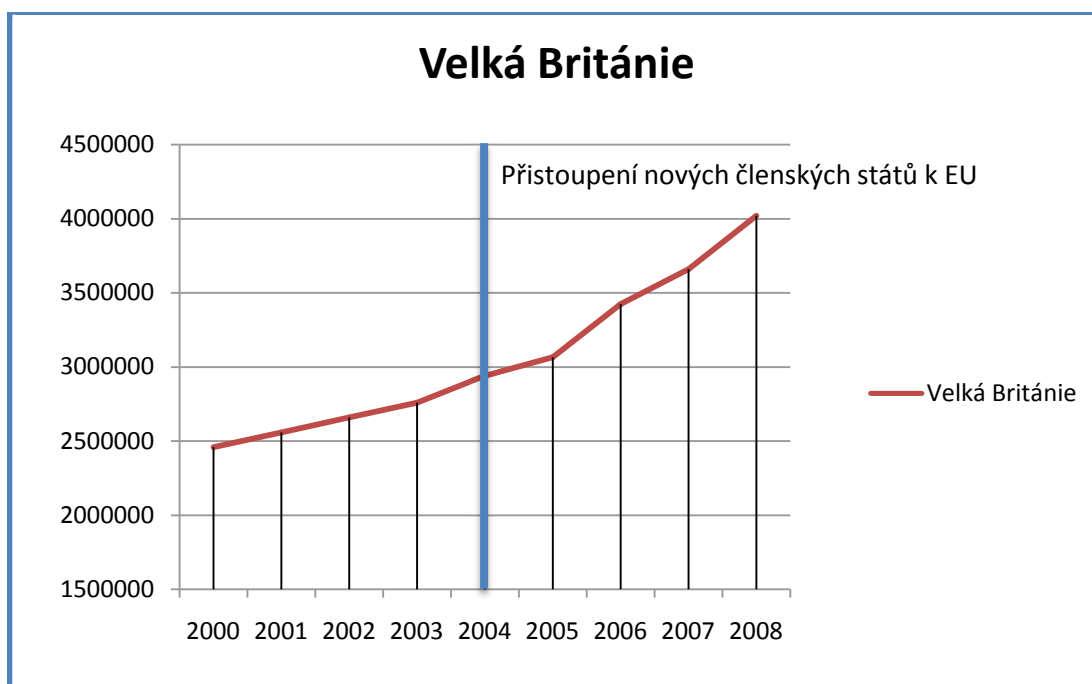
²⁶ Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. *Vítejte v Evropě. [s.l.] : [s.n.], 2007. 99 s.*

Graf 2 Vývoj počtu cizinců na území Německa

Zdroj: Eurostat

Graf 3 Vývoj počtu cizinců ve Velké Británii

Zdroj: Eurostat

6.3 Migrace z pohledu České republiky

Česká republika vstupem do Evropské unie otevřela svůj pracovní trh pro pracovníky z ostatních členských zemí, ale také zároveň získala možnost odchodu českých pracovníků za prací do zemí unie. Cílové země jsou většinou ekonomicky vyspělejší. Česká republika je pohledu migrace zemí jak vysílající pracovníky, tak i cílovou.

Imigranty, usazující se v nové cílové zemi, čeká složitý proces adaptace. Adaptační proces se týká hlavně trvalých migrantů, ale nevyhne se ani migrantům dočasným. Vysokou roli hraje vzdálenost obou kultur, charakter bydlení, geografická poloha obou států a integrační politika cílové země. Cílem adaptace je začlenění imigrantů mezi majoritní společnost a všeobecná rovnoprávnost týkající se všech otázek běžného života. Smíšené soužití však většinou skončí pouze soužitím mezi jednotlivými etnikami. V integrační politice máme tři základní modely – multikulturní model, asimilační model a diskriminační model, takže imigranti mohou být na jedné straně plně integrováni do společnosti, ale na druhé mohou být vytlačeni na okraj společnosti.²⁷

Nejoblíbenější destinací českých pracujících bylo Irsko a Velká Británie. Díky vzdálenosti bylo velice oblíbené Německo, v kterém ovšem zájem o práci mírně klesá. Z hlediska migrace na český trh práce jsou nejčastějšími pracovníky imigranti z Ukrajiny, Polska, Vietnamu, Ruska a Slovenska. Nejvíce imigrantů míří do Prahy a Středočeského kraje, kde je pro ně mnoho pracovních příležitostí spojených s migrací.

6.3.1 Změny v emigraci z ČR vyvolané vstupem do EU

Čeští pracovníci odcházejí za prací ve většině případů do ekonomicky vyspělejších zemí. Získat přesné informace o počtu českých občanů v zahraničí je velice obtížné. Imigranti do naší země se musejí nahlásit, ale emigranti odcházející z České republiky žádnou odhlašovací povinnost nemají. Tyto údaje jsou předmětem národních statistik cílových zemí. Na shromažďování těchto dat vznikl Evropský statistický úřad – EUROSTAT. Data ale často nejsou aktuální a komplexní. Česká republika je hodnocena jako země s nízkým migračním potenciálem.

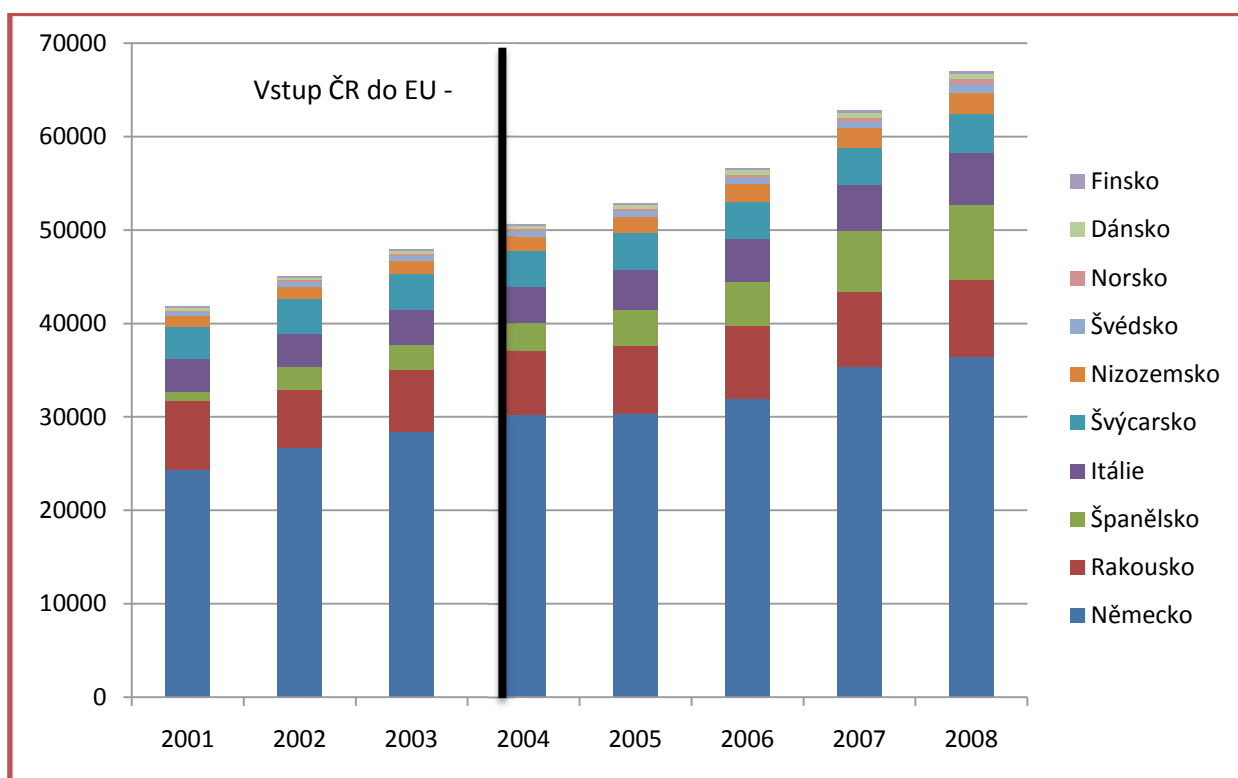
Na grafu č. 4 můžeme vidět nárůst počtu Čechů na zemích Evropské unie od data vstupu do roku 2008 přibližně o jednu třetinu. Čísla ostatních států EU, v kterých se počet českých obyvatel pohybuje okolo 100, jsou zanedbatelné.

²⁷ *Internetové stránky ministerstva práce a sociálních věcí*

Na grafu č. 5 je znázorněn vývoj počtu Českých obyvatel žijících na území Německa a Rakouska. Na území Německa pokračuje mírný růst již od roku 2000. Vstup České republiky do Evropské unie růst nijak nepoznamenal kvůli přechodnému období, které platí až do 30. 4. 2011. Pouze mírný nárůst můžeme sledovat na území Rakouska, kde platí přechodné období s určitými uvolněními také do 30. 4. 2011.

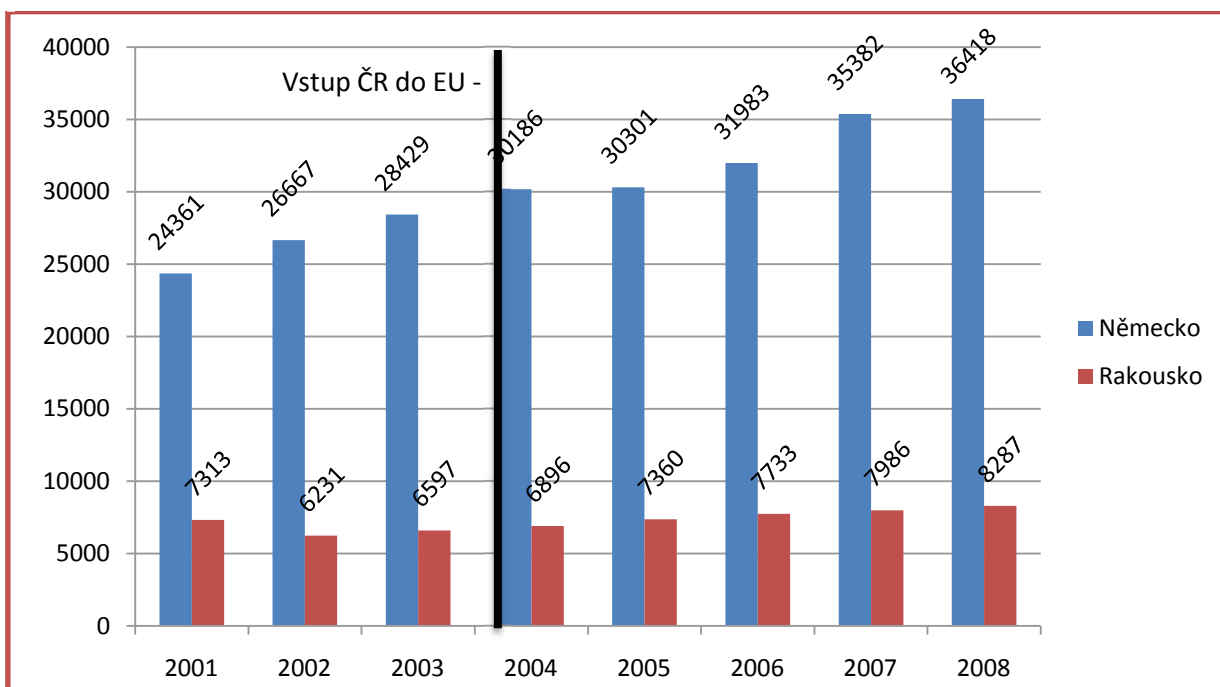
Graf č. 6 ukazuje změny se státy Evropské unie (bez Německa a Rakouska pro lepší znázornění). Zde vidíme po vstupu ČR do EU zrychlení růstu Čechů na území těchto států a to téměř na dvojnásobek.

Graf 4 Vývoj počtu Čechů žijících na území států EU

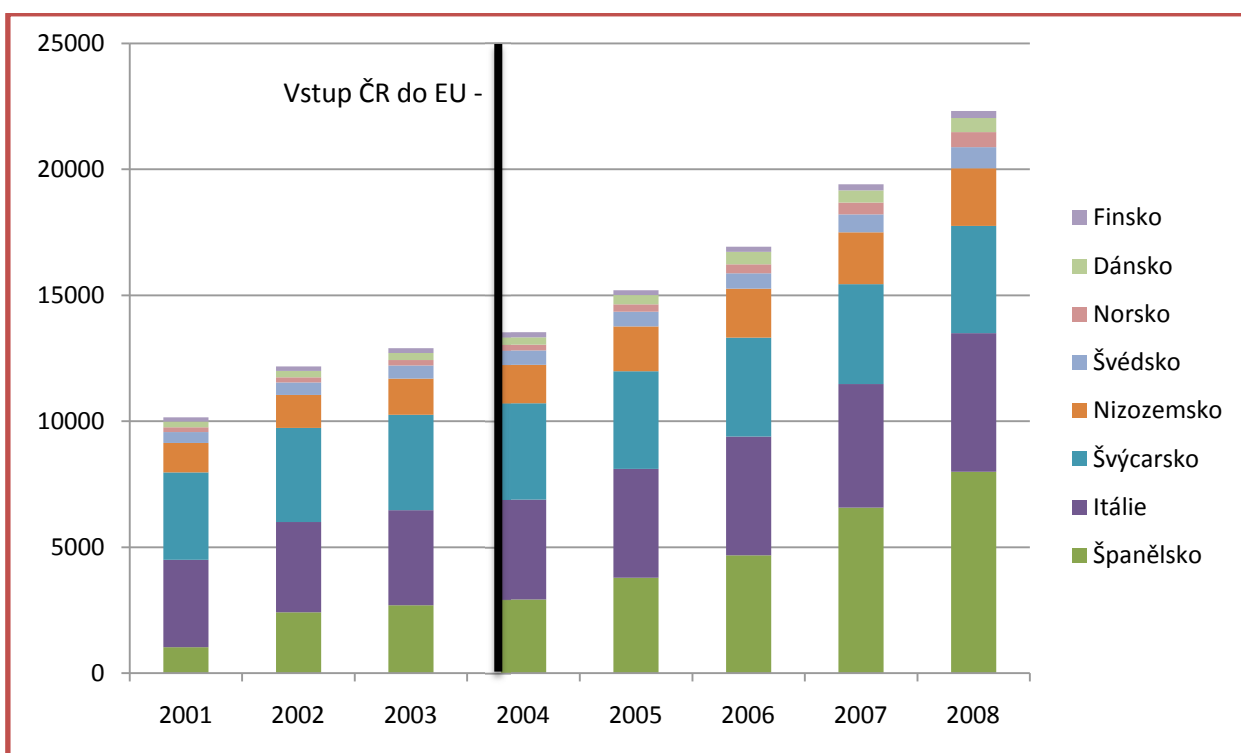
Zdroj: Eurostat

Graf 5 Vývoj počtu Čechů žijících na území Německa a Rakouska

Zdroj: Eurostat

Graf 6 Vývoj počtu Čechů žijících na území členských států EU

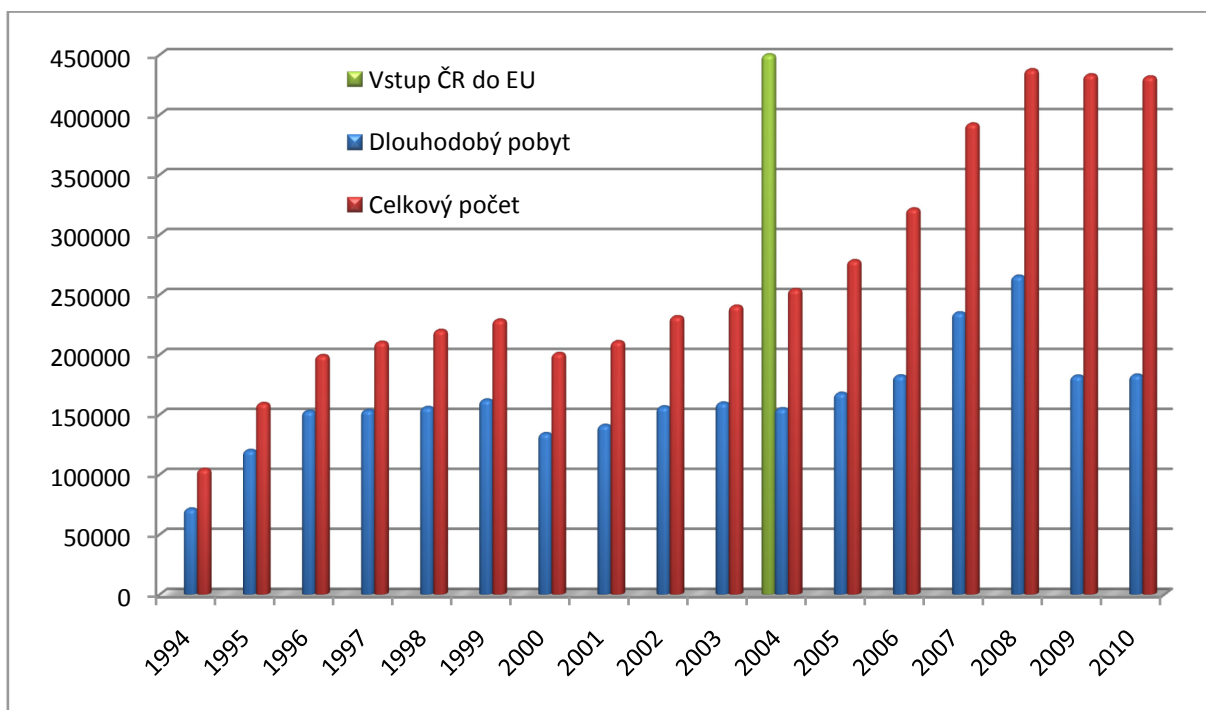
Zdroj: Eurostat

6.3.2 Změny v imigraci do ČR vyvolané vstupem do EU

Nárůst počtu cizinců se v České republice se vstupem do Evropské Unie a následně do Schengenského prostoru nijak výrazně nezvýšil. Růst počtu přistěhovalců pokračoval již od 90. let 20. století mírnými vzestupy. Od roku 2006 můžeme sledovat výraznější přírůstky dané vlivem otevření hranic se vstupem do Schengenského prostoru. Od roku 2008 se počet cizinců na našem území snižuje v důsledku ekonomické krize. V České republice je nejvyšší počet imigrantů z Ukrajiny, kteří měli nejvyšší nárůst v období od roku 2000. Od roku 2008 jejich počet stagnuje, spíše klesá, což je nejspíš dáno ekonomickou krizí a nedostatkem volných pracovních míst. Vysoký nárůst je zaznamenán u přistěhovalců z Vietnamu a Ruska. Se vstupem do Evropské unie je zaznamenán i nárůst ze strany Německa.²⁸

Na Grafu č. 7 můžeme sledovat změny stavů cizinců na území České republiky ze všech zemí. Grafy č. 8 a 9 nám ukazují pohyby tří a následujících tří států, kteří nejvíce zásobují naši zemi svými obyvateli. Z těchto grafů můžeme vyčíst výrazné nárůstky občanů ze států Ukrajina, Vietnam, ale také Ruska a Německa.

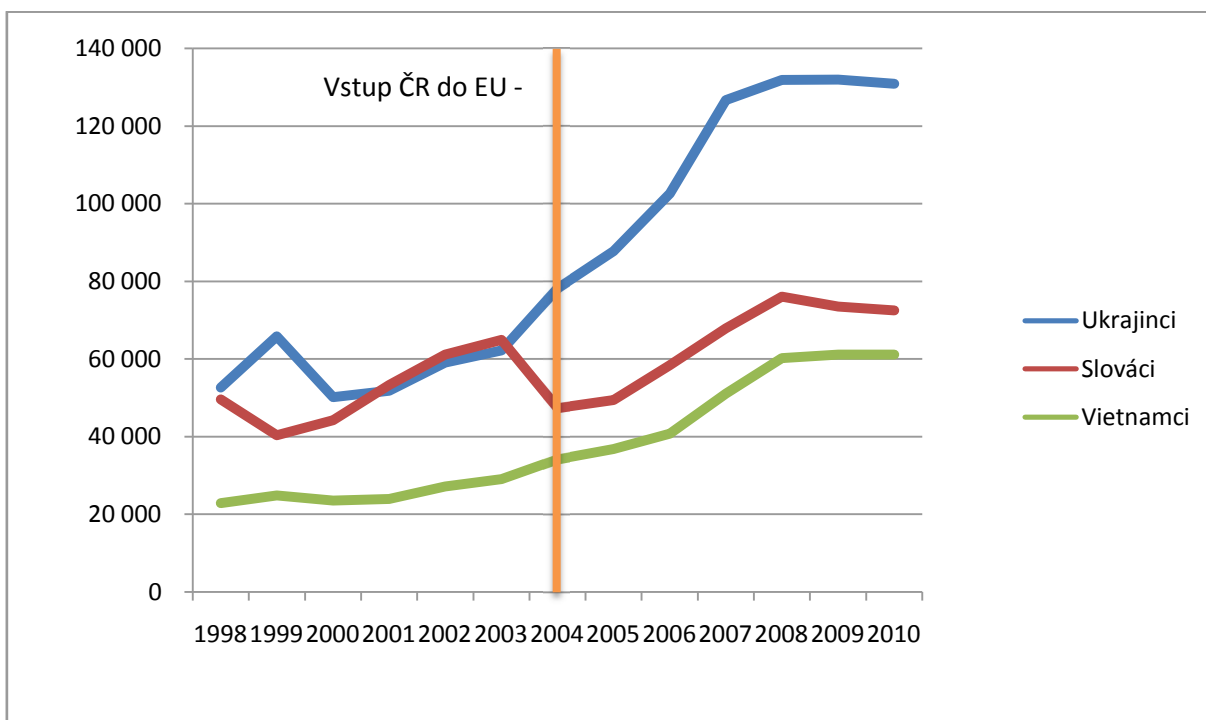
Graf 7 Počet cizinců v České republice v letech 1994 až 2010

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR

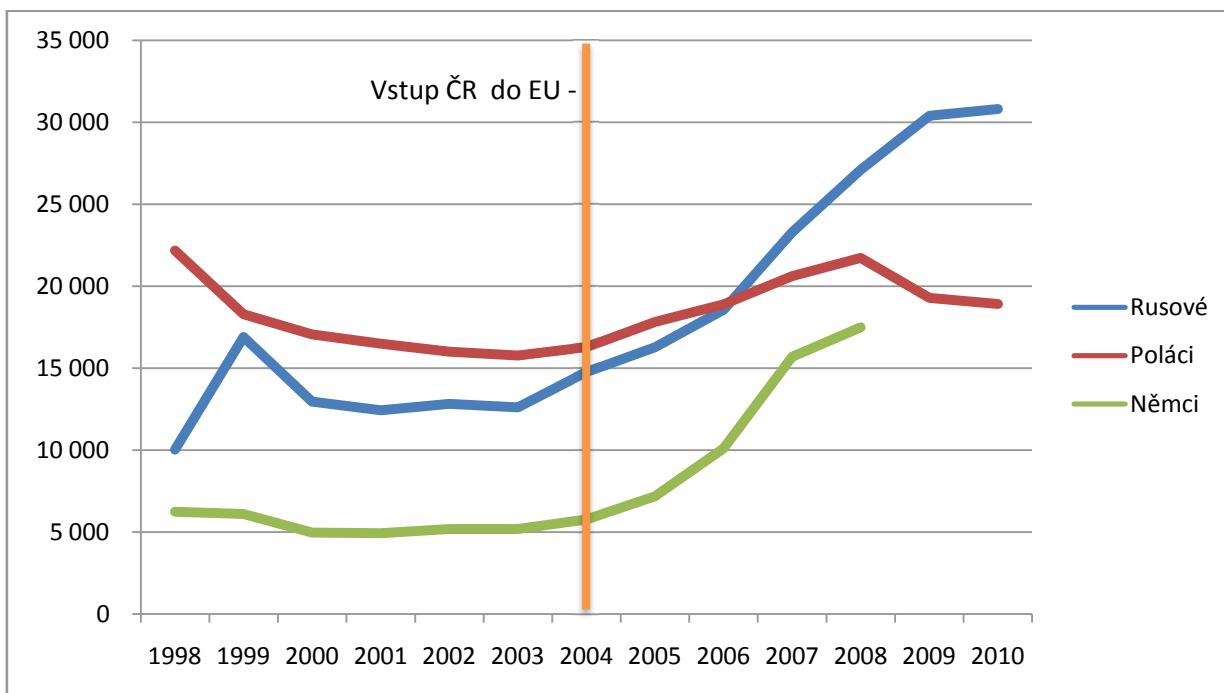
²⁸ Český statistický úřad

Graf 8 Vývoj počtu cizinců v ČR z TOP 3 zemí

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR

Graf 9 Vývoj počtu cizinců v ČR ze zemí na 4. až 6. místě

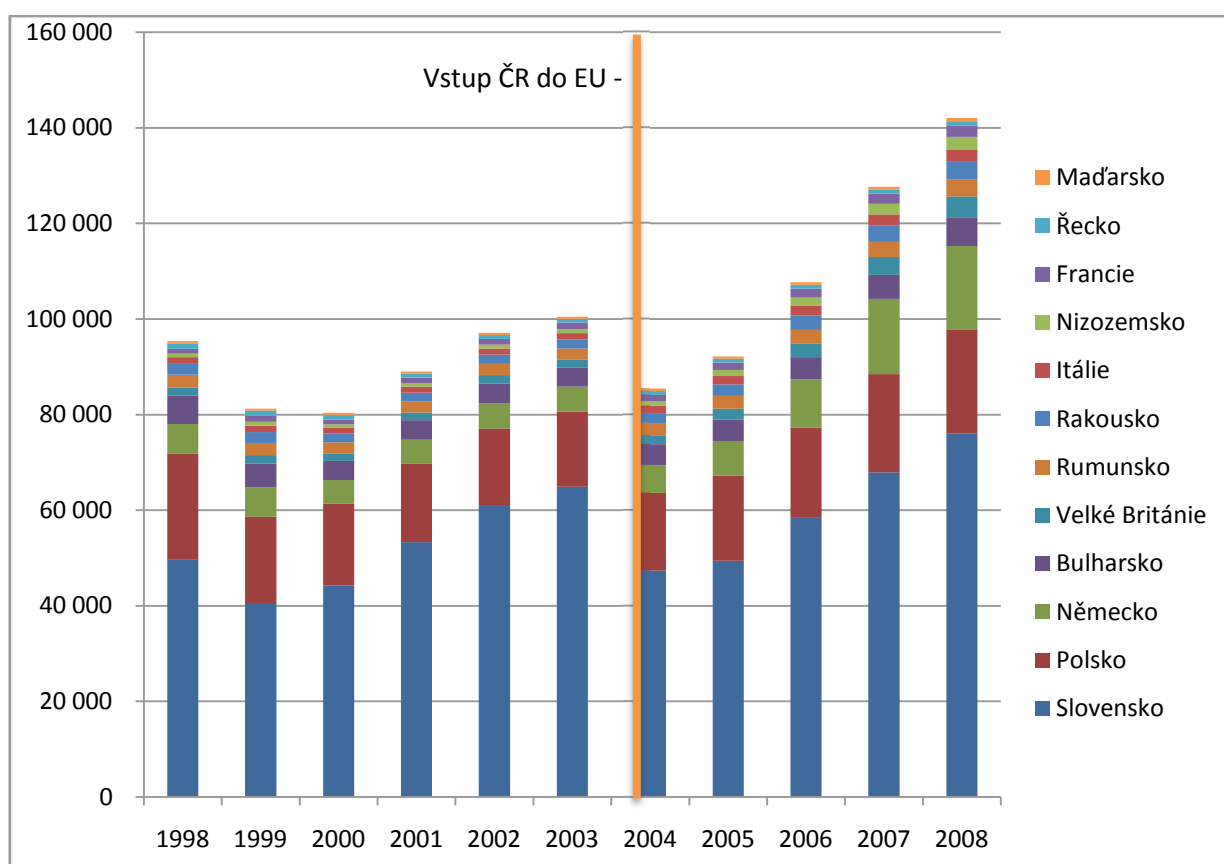

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR

Zaměstnávání občanů ze členských států Evropské unie je řízeno zejména zákonem o zaměstnanosti č 435/2004 Sb. Tito pracovníci mají při výběru a získávání zaměstnání stejná práva a povinnosti jako občané České republiky. Zaměstnavatel je při zaměstnání občana EU povinen písemně informovat příslušný úřad práce nejpozději do dne jeho nástupu. Tato informační povinnost platí i v případě ukončení pracovního poměru, a to nejpozději do 10 kalendářních dnů ode dne ukončení pracovního poměru.²⁹

Na grafu č. 10 vidíme počty cizinců v České republice z členských zemí Evropské unie. Na grafech můžeme sledovat v podstatě ze všech zemí mírné nárůsty od roku 2004, kdy naše země vstoupila do EU. Graf č. 11 ukazuje počty cizinců na území ČR ze sousedních států ČR. Graf č. 12 znázorňuje ostatní státy.

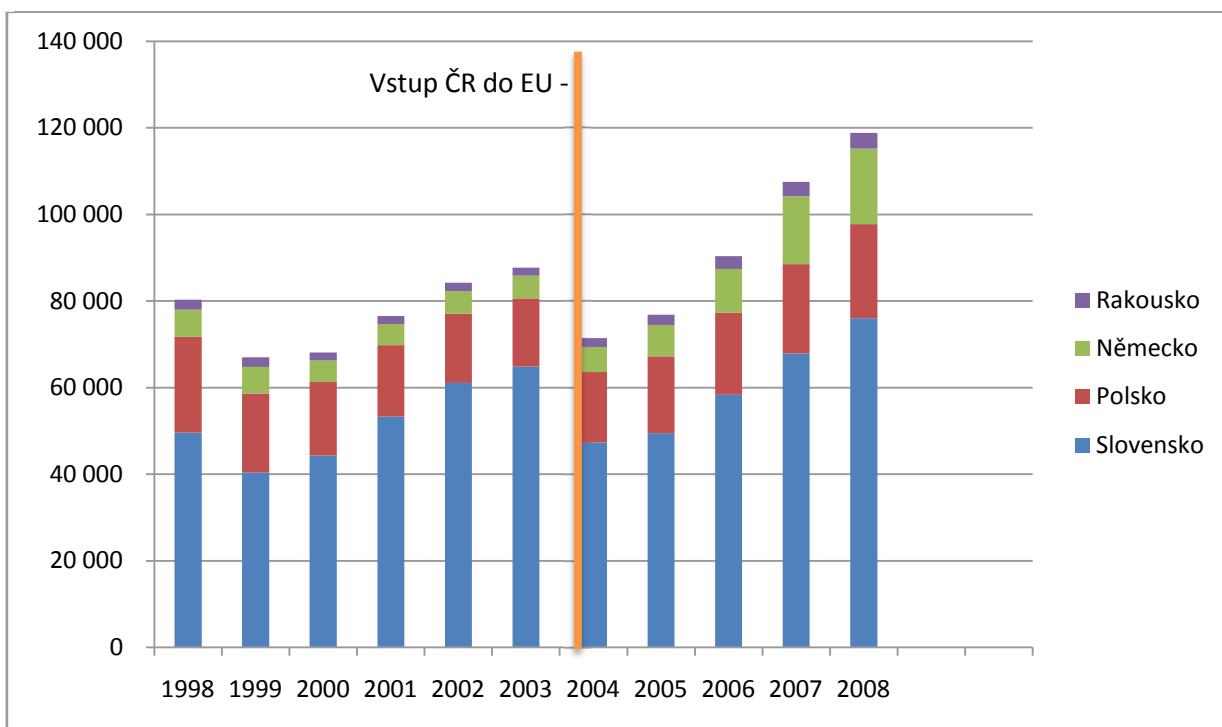
Graf 10 Počet občanů ze států EU na území ČR

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR

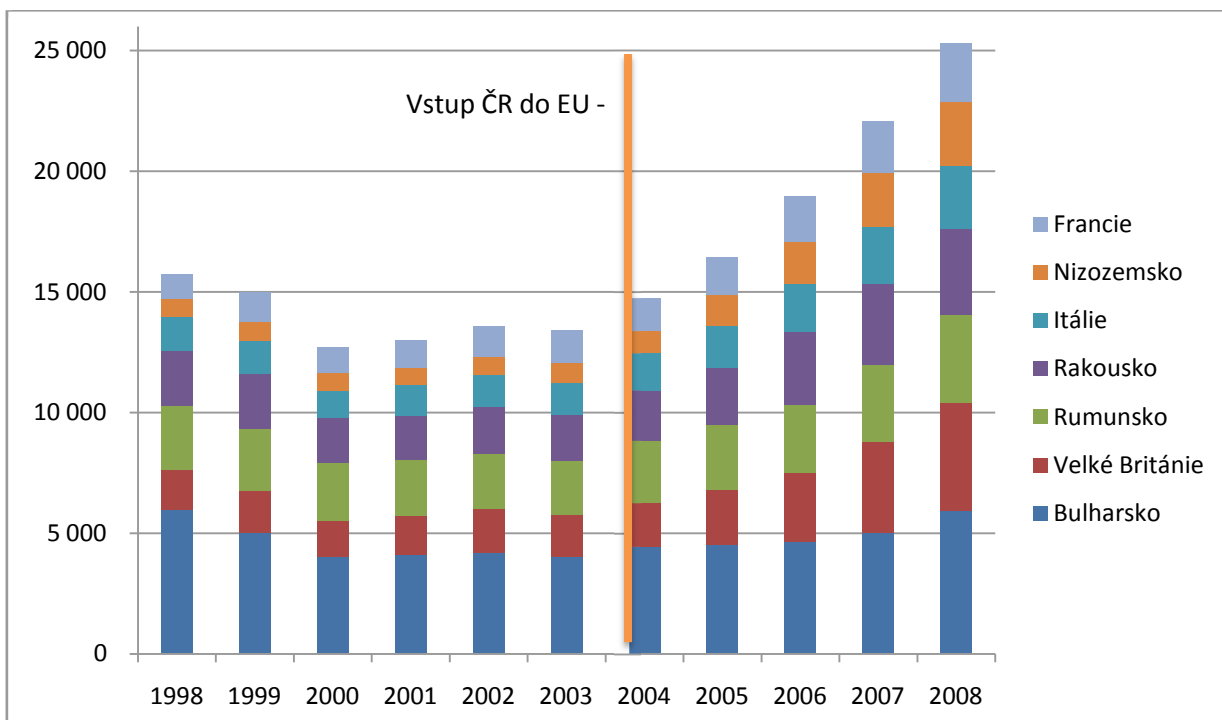
²⁹ Zákon č. 435/2004 Sb. O zaměstnanosti, § 87

Graf 11 Počet občanů ze států EU na území ČR – sousední státy ČR

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR

Graf 12 Ostatní státy ke grafu 11

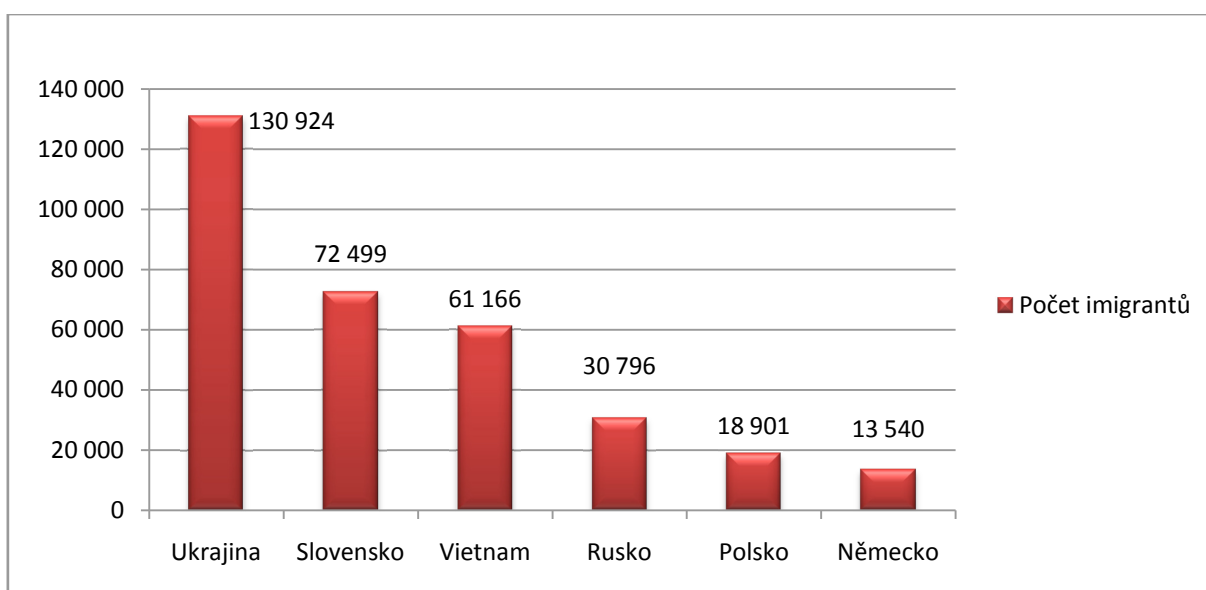

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR

6.3.3 Nynější stav imigrantů v ČR

K 28. 2. 2010 bylo na území České republiky 431 587 cizinců. Z toho trvalý pobyt 182 856 cizinců a na ostatní typy pobytu 248 731. Z celkového počtu přistěhovalců bylo 252 619 mužů a 178 968 žen. Nejvíce cizinců na našem území je z Ukrajiny - 130 924, dále následují Slováci se 72 499 imigranty, Vietnamci s 61 166 imigranty, Rusové s 30 796 přistěhovalci, Poláci s 18 901, Němci s 13 540 imigranty, dále už jsou počty pod 10 000. Pod touto hranicí následovali Moldavsko, Bulharsko, USA, Mongolsko, Čína, Bělorusko, Velká Británie, Rumunsko, Kazachstán, Rakousko, Itálie, Nizozemsko, Chorvatsko, Srbsko a Černá hora, Francie, Bosna a Hercegovina, Arménie, Makedonie, Uzbekistán, Srbsko, Japonsko, Korea, Turecko a Indie. Ostatní státy už se pohybují pod tisícovou hranicí. Celkově je 175 států, z kterých je na našem území alespoň jeden imigrant. Do tohoto čísla se ale započítávají také státy jako například Vanuatu, Malawi, Seychely, Surinam a Bhútán s pouze jedním přistěhovalcem. Celková čísla se ale mohou lišit z důvodů ilegálních zaměstnanců.³⁰

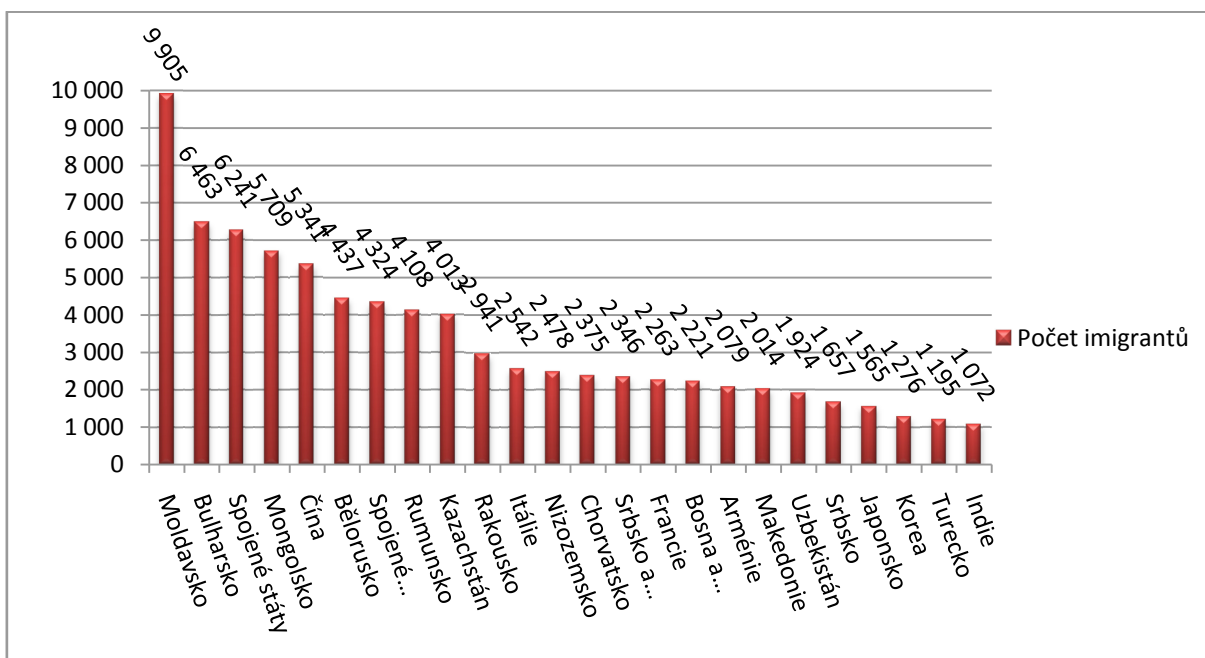
Graf 13 Státy s počtem imigrantů nad 10 000 ke dni 28. 2. 2010

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR

³⁰ Český statistický úřad
Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR

Graf 14 Státy s počtem imigrantů mezi 1 000 a 10 000 ke dni 28. 2. 2010

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR

Tabulka 2 Cizinci v ČR podle občanství ke dni 28. 2. 2010

Ukrajina	130 924	Bez st. občanství	656	Jordánsko	207
Slovensko	72 499	Alžírsko	610	Libye	200
Vietnam	61 166	Thajsko	597	Angola	183
Rusko	30 796	Kyrgyzstán	595	Tádžikistán	181
Polsko	18 901	Španělsko	575	Peru	169
Německo	13 540	Tunisko	567	Kolumbie	157
Moldavsko	9 905	Švédsko	558	Lotyšsko	150
Bulharsko	6 463	Ázerbájdžán	557	Portugalsko	145
Spojené státy	6 241	Irsko	539	Indonésie	144
Mongolsko	5 709	Sýrie	515	Norsko	137
Čína	5 341	Nigérie	506	Nepál	131
Bělorusko	4 437	Švýcarsko	506	Nový Zéland	126
Spojené království	4 324	Austrálie	493	Palestina	118
Rumunsko	4 108	Egypt	488	Ghana	116
Kazachstán	4 013	Belgie	454	Bangladéš	96
Rakousko	2 941	Filipíny	432	Černá Hora	93
Itálie	2 542	Litva	432	Srí Lanka	91
Nizozemsko	2 478	Kosovo	421	Argentina	86
Chorvatsko	2 375	Pákistán	418	Chile	85
Srbsko a Černá Hora	2 346	Irák	409	Estonsko	82
Francie	2 263	Kuba	368	Kamerun	79
Bosna a Hercegovina	2 221	Malajsie	351	Botswana	77
Arménie	2 079	Tchaj-wan	337	Ekvádor	77
Makedonie	2 014	Brazílie	331	Etiopie	77
Uzbekistán	1 924	Írán	309	Kongo	76
Srbsko	1 657	Afghánistán	304	Kypr	74
Japonsko	1 565	Libanon	295	Venezuela	74
Korea	1 276	Albánie	287	Guinea	68
Turecko	1 195	Mexiko	284	Bolívie	67
Indie	1 072	Dánsko	274	Pobřeží Slonoviny	67
Řecko	862	Slovinsko	258	Súdán	65
Kanada	832	Jihoafrická republika	250	Myanmar	62
Gruzie	820	Finsko	223	Saúdská Arábie	56
Izrael	815	Jemen	217	Senegal	52
Maďarsko	664	Maroko	212	Benin	47

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR

Tabulka 3 Pokračování tabulky 2

Turkmenistán	47	Togo	13
Keňa	46	Libérie	10
Kongo	45	Gambie	8
Zambie	37	Čad	7
Paraguay	36	Jamajka	6
Kostarika	33	Spojené arabské emiráty	6
Somálsko	33	Guyana	5
Island	30	Rwanda	5
Panama	29	Trinidad a tobago	5
Mali	28	Burundi	4
Dominikánská republika	27	Eritrea	4
Madagaskar	27	Grenada	4
Laos	24	Mauritánie	4
Mauricius	24	Mosambik	4
KLDR	23	Belize	3
Namibie	22	Džibutsko	3
Tanzánie	21	Niger	3
Malta	20	Tonga	3
Guatemala	19	Dominika	2
Kuvajt	19	Fidži	2
Singapur	19	Lichtenštejnsko	2
Guinea-Bissau	18	Maledivy	2
Lucembursko	17	Svatá Lucie	2
Uganda	17	Svatý Tomáš	2
Hongkong	16	Barbados	1
Kambodža	16	Bhútán	1
Bahrajn	15	Gabon	1
Zimbabwe	15	Haiti	1
Burkina faso	14	Lesotho	1
Uruguay	14	Malawi	1
Honduras	13	San Marin	1
Kapverdy	13	Seychely	1
Nikaragua	13	Surinam	1
Salvador	13	Svatý Vincenc a grenadiny	1
Sierra Leone	13	Vanuatu	1

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR

7 Závěr

Volný pohyb osob je chápán hlavně jako volný pohyb pracovníků, ale také všech ostatních osob (studentů, rodinných příslušníků, důchodců). Každý občan členského státu Evropské unie se stal i občanem EU vstupem Maastrichtské smlouvy v platnost v roce 1993. Volný pohyb osob s sebou přináší otázky ohledně přechodu vnitřních hranic, ochrany vnějších hranic, práva usadit se v jiné členské zemi, přístupu k zaměstnání, pracovních podmínek, sociální podpory apod. Neznamená však pouze odstranění překážek stojících v cestě volné mobility, ale také odbourání diskriminace mezi občany EU podle příslušnosti k jinému státu. Především kvůli jazykovým a kulturním rozdílům není mobilita mezi členskými státy nijak vysoká.

Česká republika o členství v Evropské unii oficiálně požádala v roce 1996 předáním Žádosti ČR o vstup do EU předsedou české vlády Václavem Klausem. V březnu 1998 zahájila EU jednání s ČR a dalšími 5 státy lucemburské skupiny o jejich vstupu do EU. 12. - 13. prosince 2002 byly na Summitu v Kodani uzavřeny všechny vyjednávací kapitoly včetně přechodných období zajišťujících přístupujícím státům nutné přechodné uspořádání všech záležitostí tak, aby byly schopny se úspěšně vyrovnat se všemi závazky vyplývajícími z členství v EU. Z pohledu volného pohybu osob je nejdůležitější Kapitola 2: Volný pohyb osob, která měla přinést podmínky, ve kterých by neměla být nic, co by někoho odrazovalo od přesunu do jiného členského státu za práci, podnikáním nebo studiem. Na Summitu v Kodani byl určen také datum vstupu ČR do EU na 1. 5. 2004.

Země Visegrádské skupiny se shodli na společné snaze o dosažení plného začlenění do schengenské spolupráce co nejdříve po vstupu do Evropské unie. Česká republika přijala 1. května 2004 svým vstupem do Evropské Unie většinu pravidel uplatňovaných státy Schengenu v oblasti ochrany hranic a bezpečnosti a během následujících let se staly rutinní záležitostmi. Česká republika získala dne 1. září 2007 možnost využívat Schengenský informační systém a 21. prosince byly zrušeny hraniční kontroly na pozemních komunikacích a byly odstraněny veškeré překážky bránící plynulému provozu na vnitřních hranicích. Hraniční kontroly na letištích u letů uvnitř schengenského prostoru byly zrušeny 30. března 2008. Nyní jsou v ČR prováděny hraniční kontroly pouze na letištích u letů z nebo mimo schengenský prostor.

Po složitých a dlouhých jednáních o podmínkách přistoupení do Evropské unie Česká republika nakonec souhlasila s přechodným obdobím pro volný pohyb českých pracovníků do zemí Evropské unie. Původní členské státy EU mohou díky přechodným obdobím omezovat přístup českých pracovníků na své trhy práce až po dobu sedmi let. První základní etapa přechodného období trvá po dobu dvou let od vstupu do EU (v našem případě do 30. 4. 2006). Za určitých podmínek může být prodlouženo o další tři roky (v ČR do 30. 4. 2009) a pouze výjimečně lze prodloužit o další maximálně dva roky (u ČR do 30. 4. 2011). Další prodloužení již není možné. V současné době platí přechodné období pouze s Německem, Rakouskem a Švýcarskem.

Po skončení první fáze přechodných období se zjistilo, že pracovníci z nových členských států nijak výrazně neovlivnili evropský trh práce. Mírný nárůst imigrantů zaznamenali pouze v Rakousku, Velké Británii a Irsku. Pracovníci z nových členských států působili spíše doplňkově (stavebnictví, apod.). Na grafech s počty cizinců po otevření hranic pro pracovníky můžeme vidět mírné lineární nárůsty, které trvají již z předchozích let, což je podle mého názoru dáno spíše vlivem růstu globalizace. Čeští pracovníci odcházejí za prací ve většině případů do ekonomicky vyspělejších zemí. Nejoblíbenější destinací českých pracujících jsou Irsko a Velká Británie. Díky malé vzdálenosti jsou velice oblíbené Německo a Rakousko, s kterými stále platí přechodná období s určitými ústupky. Změny s těmito sousedními státy se projeví až po jeho konci, který bude 30. 4. 2011.

Růst počtu přistěhovalců pokračoval již od 90. let 20. století mírnými vzestupy. Od roku 2004 můžeme sledovat výraznější přírůstky dané vlivem postupného otevírání hranic se vstupem do Evropské unie. Od roku 2008 se počet cizinců na našem území snižuje, což je podle mého názoru dáno vlivem ekonomické krize a tudíž i nedostatkem volných pracovních míst. V České republice je nejvyšší počet imigrantů z Ukrajiny, kteří měli nejvyšší nárůst v období od roku 2000. Od roku 2008 jejich počet stagnuje, spíše klesá. Vysoký nárůst je zaznamenán také u přistěhovalců z Vietnamu a Ruska. Z pohledu imigrantů z členských států Evropské unie je vidět mírný nárůst již před vstupem. Pokles v roce 2004 je dán úbytkem počtu Slováků na našem území, kteří podle mně po vstupu do EU pokračovali z ČR do jiných členských států. Jinak můžeme vidět lineární nárůst od data vstupu přibližně o třetinu.

K 28. 2. 2010 bylo na území České republiky 431 587 cizinců. Z toho trvalý pobyt 182 856 cizinců a na ostatní typy pobytu 248 731. Z celkového počtu přistěhovalců bylo 252 619 mužů a 178 968 žen. Nejvíce cizinců na našem území je z Ukrajiny - 130 924, dále následují

Slováci se 72 499 imigranty, Vietnamci s 61 166 imigranty, Rusové s 30 796 přistěhovalci, Poláci s 18 901, Němci s 13 540 imigranty, dále už jsou počty pod 10 000. Celková čísla se ale mohou lišit z důvodů ilegálních zaměstnanců.

Podle mně vstup ČR do EU a následné zavedení volného pohybu osob pomohlo českým pracovníkům k snadnějšímu přístupu na trhy práce v jiných členských zemích a také českým zaměstnavatelům přineslo možnost nových pracovních sil. Velkým přínosem je také odstranění hraničních kontrol při cestování.

LITERATURA

1. *Amsterodamská smlouva, s. 104.*
2. *Amsterodamská smlouva, s. 31.*
3. *CIHELKOVÁ, Eva; JAKŠ, Jaroslav. Evropská integrace : Evropská unie. Praha : Oeconomica, 2004. 396 s. ISBN 80-245-0854-0.*
4. *CIHELKOVÁ, Eva; JAKŠ, Jaroslav. Evropská integrace : Evropská unie. Praha : Oeconomica, 2004. 396 s. ISBN 80-245-0854-0.*
5. *Úřední věstník C 270 E, 25. 9. 2001, s. 150.*
6. *Úřední věstník C 149, 21. 6. 2002, s. 46.*
7. *Úřední věstník C 192, 12. 8. 2002, s. 17.*
8. *Vláda České republiky Historie vstupu : Vstup ČR do EU. In Eurosko.cz. [s.l.] : [s.n.], 2005 [cit. 2010-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>>.*
9. *ZAHRADNÍK, Petr. Vstup do Evropské unie : Přínosy a náklady konvergence. první. Praha : C. K. BECK, 2003. 364 s. ISBN 80-7179-472-4.*
10. *Vláda České republiky Historie vstupu : Vstup ČR do EU. In Eurosko.cz. [s.l.] : [s.n.], 2005 [cit. 2010-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>>.*
11. *ZAHRADNÍK, Petr. Vstup do Evropské unie : Přínosy a náklady konvergence. první. Praha : C. K. BECK, 2003. 364 s. ISBN 80-7179-472-4.*
12. *Summit in Kodan EC December 2002*

13. *Kapitola 2 : 1. VOLNÝ POHYB OSOB . In Smlouva o založení Evropského společenství.31968 L 0360.*
14. *Podmínky přistoupení České republiky k EU uzavřené na kodaňském summitu EU v prosinci roku 2002, Kapitola 2: Volný pohyb osob*
15. *SMLOUVA O PŘISTOUPENÍ ČESKÉ REPUBLIKY, ESTONSKÉ REPUBLIKY, KYPERSKÉ REPUBLIKY, LOTYŠSKÉ REPUBLIKY, LITEVSKÉ REPUBLIKY, MAĎARSKÉ REPUBLIKY, REPUBLIKY MALTA, POLSKÉ REPUBLIKY, REPUBLIKY SLOVINSKO A SLOVENSKÉ REPUBLIKY K EVROPSKÉ UNII*
16. *Vláda České republiky Historie vstupu : Vstup ČR do EU. In Eurosko.cz. [s.l.] : [s.n.], 2005 [cit. 2010-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>>.*
17. *Celní správa České republiky*
18. *Celní správa České republiky*
19. *SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS*
20. *Ministerstvo vnitra Zpráva o připravenosti České republiky k převzetí schengenského acquis. Praha : [s.n.], 2007. s. 10.*
21. *NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 562/2006 ze dne 15. března 2006, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex)*

22. Euroskop.cz, *Vláda České republiky Schengen a Česká republika : Schengenský informační systém.* [s.l.] : [s.n.], 2005. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8759/sekce/vyuzivani-sis/>>.
23. *Celní správa České republiky*
24. *Celní správa České republiky*
25. *SMLOUVA O PŘISTOUPENÍ ČESKÉ REPUBLIKY, ESTONSKÉ REPUBLIKY, KYPERSKÉ REPUBLIKY, LOTYŠSKÉ REPUBLIKY, LITEVSKÉ REPUBLIKY, MAĎARSKÉ REPUBLIKY, REPUBLIKY MALTA, POLSKÉ REPUBLIKY, REPUBLIKY SLOVINSKO A SLOVENSKÉ REPUBLIKY K EVROPSKÉ UNII*
26. *Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)*
27. BADE, Klaus J. *Evropa v pohybu : Evropské migrace dvou století. první. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005. 502 s. ISBN 80-7106-559-5.*
28. *Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. Vítejte v Evropě.* [s.l.] : [s.n.], 2007. 99 s.
29. *Internetové stránky ministerstva práce a sociálních věcí*
30. *Český statistický úřad*
31. *Zákon č. 435/2004 Sb. O zaměstnanosti, § 87*
32. *Český statistický úřad*
33. *Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR*